

Szent István Egyetem – Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Kereskedelmi és Vállalkozási Akadémia
Vállalkozásszervező közgazdász szak
Nappali tagozat

AZ EURO KÉSZPÉNZKÉNT TÖRTÉNŐ BEVEZETÉSE

© Farkasházy Attila

Budapest, 2001.

TARTALOMJEGYZÉK

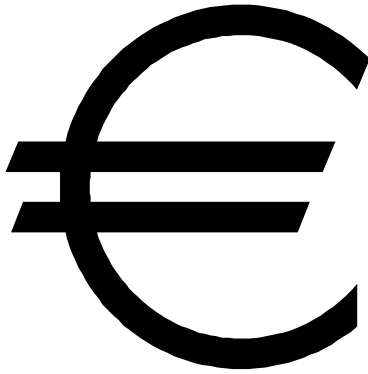
Bevezetés	5
1. Az Euro eddigi története, kialakulásának előzményei	7
1.1. Az Európai Monetáris Rendszer kialakulása	7
1.2. Az EMS működése, az ECU	8
1.3. Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió (EMU) létrejötte.....	10
1.4. Az Euro megszületése	13
2. A készpénz Euro bevezetésének technikai lépései	17
2.1. Bankjegyek, érmék.....	17
2.2. A készpénzek terjesztése, a lakosság ellátása	21
2.3. Euro bankszámlák	28
2.4. A készpénzek sorsa az átállás után	28
3. A készpénz Euro lélektani bevezetése, mindennapi használatának gyakorlati hatásai	30
3.1. Időrendi áttekintés	30
3.2. Alapvető előnyök és hátrányok	32
3.3. Az információk kommunikálása	34
3.4. Mit kell „tisztázni a fejekben”?	37
3.5. Gazdasági hatások	41
3.6. Az „úttörő” Euro	45
4. Az Euro hatása a nemzetközi piacokra	47
4.1. A kimaradt EU országok helyzete	47
4.2. A közeli szomszédok	49
4.3. Az Euro versenyképessége a világpiacon	52
4.4. A „tizenharmadik” ország	54

5. Magyarország és az Euro	56
5.1. A csatlakozási tárgyalások és az Unió bővítése	56
5.2. Hazánk Eurós kilátásai	59
5.3. Magyarország előnyei az Euro bevezetése kapcsán	62
 Irodalomjegyzék	 64
 Ábrajegyzék	 66
 Táblázatok jegyzéke	 68

BEVEZETÉS

Euro. Évezredes szó, melynek változatai a világ szinte minden nyelvében ugyanazt jelentik. De vajon mit is jelent valójában? Asszociálhatunk Európára, mint az öreg kontinensre. Európára, mint a népek kapcsolatának szimbólumára. Európára, mint a gazdasági fejlettség és a magas életszínvonal megtestesítőjére. Európára mint a nemzetek közötti gazdasági unió létrehozta közös piacra. Napjainkban azonban ez a szó újabb jelentést nyert, mégpedig a mind egységesebbé váló kontinens új fizetőeszközéét, mely könnyen lehet, hogy hamarosan minden idők legerősebb és legsikeresebb valutájává válik.

Rengeteget hasznos gondolatot és elemzést lehetne írni ezen pénz bevezetése körül. Szót ejthetnénk tisztán csak a pénzügyi vonatkozásokról, vagy a gazdasági életet érintő rengeteg hatásról, a bevezetés előkészületeiről, vagy akár az Európai Unió nemzeteinek hosszantartó küzdelméről, mire céljukat elérték. Az előbbiekről azonban felesleges próbálkozás lenne egy diplomadolgozat keretein belül nagyszabású okfejtésekbe és vizsgálatokba bocsátkozni, mivel ezen tárgykörök oly sokrétűek és összetettek, hogy ha részleteiben és minden szempontból taglalnánk a témérdek információt, a róluk írt anyag valószínűleg a Révai-lexikon teljes sorozatával hasonló terjedelemben foglalna helyet a könyvespolcon.

Fontos azonban a fentiekén kívül kitérni arra is, hogy a közvetlenül érintett mintegy háromszázmillió ember életében miként játszódik le az átállás menete. A dolgozat keretében éppen ezért főként arról esik majd szó, hogy az európai városok és falvak egyszerű embere milyen problémákkal kell, hogy szembenézzen az átállás kapcsán, milyen intézkedések szükségesek, hogy számukra az átállás minél gördülékenyebben és problémamentesen történjen meg. Nyilvánvaló, hogy az Euro megjelenése minden érintett

életében komoly változást fog jelenteni, ami azonban – noha a közös pénz valójában már vagy három éves múltra tekint vissza – csak a készpénz megjelenésével fog kicsúcsosodni.

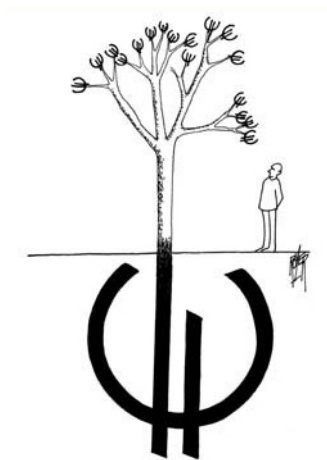
Természetesen nem fogunk elsiklani az Euro eddigi története, a technikai bevezetés lépéseinek vizsgálata mellett, miként kitérünk a bevezetés kapcsán következő, Magyarország és a világ más országait érintő hatásokra is. Az írás fő vonulatát azonban a lélektani elemek alkotják, az előbb ismertetett gondolatok jegyében.

Fontos szempont volt, hogy a fejekben lejátszódó folyamatot a legsokoldalúbban tanulmányozzuk. A dolgozat célját az képezi, hogy egy portugál pap, egy finn halász, egy holland sajttermelő, egy francia borász, egy német autószerelő, egyszóval az európai átlagember minden lehetséges felmerülő kérdését, aggodalmát számba vegyük, és azokra megfelelő megoldást találjunk. Azokra is, melyekre most még esetleg ők maguk sem gondolnak. Ennek jegyében kerül sor a tömegtájékoztatás hatásának, az árak nagyságrendjének megváltozásából eredő problémák, a lélektani ár változásának, és további fontos kérdésköröknek részletes vizsgálatára.

1. AZ EURO EDDIGI TÖRTÉNETE, KIALAKULÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

Számtalan pont jöhet számításba, ahonnan a közös európai valuta történetét taglalni kezdhethetnénk, úgy gondolom azonban, hogy habár feleslegesnek semmiképpen sem nevezhető visszanyúlni a vámunió kialakításának időszakára, vagy akár a Római Szerződés létrejöttéhez, de ilyen alapon akár a pénztörténet kezdeteire is visszatekinthetnénk, konkrétan az Euróhoz legalábbis nem sokkal több közük van. Ami viszont már feltétlenül említést kell, hogy érdemeljen ebben a témában, az Európai Monetáris Rendszer, az EMS (European Monetary System) rövid ismertetése, valamint annak közvetlen előzményei.

1.1. Az Európai Monetáris Rendszer kialakulása

Az EMS 1979. márciusában jött létre, miután a „kígyó az alagútban” rendszer sorozatos válságai, majd megfogyatkozása, illetve az európai valuták dollárral szembeni jelentős gyengülése következtében az eredetileg elképzelt menetrend csődöt mondott, a valutakígyó-rendszer a kilépő országok miatt pedig gyakorlatilag teljesen elsorvadt. Az eredeti elképzelést a luxemburgi miniszterelnök, Pierre Werner és csapata dolgozta ki, még 1970-ben (Werner-terv). Az elképzelés szerint a tagországok valutája már azokban az években teljesen szabadon, rögzített árfolyamokon lett volna átváltható, és a nyolcvanas években váltotta volna fel őket a közös európai valuta. A mostanság megvalósult elképzelések gyakorlatilag ugyanezen elv szerint mentek végbe, az akkori pénzügyi és gazdasági helyzetben azonban egy ilyen stabil rendszer megvalósítása túlságosan nehéz feladatnak bizonyult. Épp a megvalósítás kezdetének szánt időben, 1971-ben került sor a Breton-Woods-i rendszer összeomlására, az ezt követő események pedig előbb még

csak megnehezítették az árfolyamok összehangolását, néhány év elteltével azonban több országnak olyan mértékű jegybanki beavatkozásokat kellett volna eszközölnie, hogy a rendszerből való kilépésre kényszerültek. Ez odáig vezetett, hogy a hetvenes évek második felére a német márka vált az egyetlen „nagy” pénzzé a kigyóban, mellettük csupán a Benelux államok és Dánia volt tagja a rendszernek, így a kigyó már nem az EGK valutáit tömörítette magába, csupán néhány nyugat-európai ország együttműködését jelentette.

1.2. Az EMS működése, az ECU

Az EMS legfőbb feladata az árfolyam-stabilitás megvalósítása volt. Ennek szellemében hozták létre az árfolyam-szabályozási mechanizmust, az ERM-et (Exchange Rate Mechanism), mely rendszer a keresztárfolyamok egymáshoz való stabilitását szándékozott megvalósítani. Újra útnak indították a valutakígyót, ezen felül bevezetésre került egy új közös pénznem az ECU (European Currency Unit – Európai Valutaegység), mely gyakorlatilag nem más, mint egy, a tagországok pénzeiből – természetesen súlyozással – képzett valutakosár. Az új szuperkígyóban a valuták lebegtetési sávját $\pm 2,25\%$ -ban határozták meg, csakúgy, mint elődje esetében, jelentős újítás volt azonban a párhuzamos interveniálás bevezetése, minek eredményeképp probléma esetén a relációban szereplő mindkét ország jegybankja kötelezve van a beavatkozásra. Ez komoly előrelépést jelentett az első rendszerrel szemben, mert így az interveniálás adta nehézségek két nemzet között oszlanak meg, szemben az eddigi eggyel. Természetesen létezhet olyan eset, amikor az árfolyamokat nem lehet stabilan tartani, illetve csak nagyon súlyos beavatkozásokkal, ekkor azonban az árfolyamok megváltoztatását minden tagországnak jóvá kell hagynia.

Az ECU-t a kezdetekben csupán egyszerű elszámolási egységnek szánták, de pozitív jellemzőinek köszönhetően nem sokkal bevezetése után – leszámítva, hogy készpénz formájában nem létezett – gyakorlatilag minden pénzhez köthető jellemzővel rendelkezett, így teljes mértékben funkcionáló

devizává vált. Ugyanúgy alkalmas volt interveniálásra, mint vállalatok közötti kereskedelemben használatos eszközre, így lassan hasonló értékálló funkciót töltött be, mint mondjuk a német márka, vagy az angol font. Stabil árfolyammal rendelkezett, hiszen a tagországok valutakosaraként mindvégig egyfajta átlagértéket képviselt, nem kellett tehát jelentősebb árfolyamveszteségtől tartania senkinek, aki ECU-ben kereskedett partnerével, vagy vezetett devizaszámlát, így hamarosan nem csak kereskedelmi, hanem rendkívül jelentős tartalékolási eszközzé is vált. A kilencvenes években pedig már számtalan hétköznapi helyen találkozhattunk az ECU-val, csakúgy mint külkereskedelmet folytató cégek számláin, gazdasági statisztikákban, vagy akár minden magát valamire adó európai kereskedelmi bank árfolyamkijelző tábláján.

A következő mérföldkő – eltekintve természetesen az időközben belépő országok csatlakozásától – 1987-ben következett el, ekkor határozták el ugyanis, hogy az esetleges interveniálással nem szükséges megvárni, míg az adott valuta eléri a sávhatárt, a beavatkozásra már előtte is sor kerülhet. Ezen felül néhány évre sikerült megvalósítani, hogy az egymáshoz viszonyított árfolyamokat nem is kellett igazítani.

Nyilvánvaló, hogy tökéletes rendszer nem létezik, így természetesen az EMS sem volt az. Habár az első próbálkozás csődje ellenére az újjászervezett valutakígyó sikeresen működött, tartani lehetett jelentősebb problémák felmerülésétől is. Az igazi válsághelyzet 1992 szeptemberére alakult ki, amikor is az angol font, majd az olasz líra elhagyja a lebegtetési sávot, és utóbbit jelentős erőfeszítések árán sem sikerült visszaterelni az előírt mederbe. Nem sokkal később ennél is súlyosabb támadások érik az EMS és maga az egész EGK két alappillérének tartott valuta egyikét, a francia frankot. A németek ekkor határozott kijelentést tesznek a márka/frank árfolyam megvédésére. A következő évben néhány valuta jelentős leértékelést szenved el, a folyamatot megállítandó, a lebegtetési sávot az eddig alig több mint két százalékról plusz-mínusz tizenöt százalékra szélesítik ki, ellenben az árfolyam-arányokhoz egyelőre nem nyúlnak.

Bármilyen hihetetlen, az EMS ekkori széthullását nem egy nagyobb ország, hanem Luxemburg akadályozta meg. A „törpeállam” ugyanis – miután Németország és Hollandia bejelentette, hogy Francia kérés esetén fontolóra veszi a kilépést – közölte, hogy ez esetben ők is felmondják a Belgiummal kötött, nyolcvan éves múltra visszatekintő valutauniót. A döntésekkel nyilván kis súllyal rendelkező hercegségnek azért volt döntő szerepe, mert az egyetlen teljesen stabil pénzügyi unió felbomlásával az EMS valószínűleg örökre az enyészeté vált volna. Az Euro készpénz formájában történő megjelenését megelőző napokban Jean-Claude Juncker, akkori luxemburgi pénzügyminiszter a következőket mondta az esetről:

„Megtehattük volna, hiszen 1982 óta Luxemburg saját bankjegyeket nyomtatott, amelyek egy ilyen döntést követően másnap már forgalomba kerülhettek volna. Két hónappal ezelőtt azonban megsemmisítettük a készletet. Ez volt Luxemburg legjobban őrzött titka.”¹

1.3. Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió (EMU) létrejötte

A nyolcvanas évek végén megszületett a terv egy még szorosabb együttműködésre, méghozzá intézményesített formában, a létrehozandó Európai Gazdasági és Monetáris Unió keretében. Noha a tervet végső soron csak 1991 végén, magát az Európai Uniót is megalapító maastricht-i konferencián hagyták jóvá, és az itt született egyezmény fekteti le a majdani közös pénz, és maga az EMU jogi alapjait, már 1990 közepén nekiláttak megvalósításához. Az elképzelések szerint a végső közös valuta létrehozását három menetben valósítják meg:

¹ Luxemburg mentette meg az Eurót – Origo, 2001. november 29. [1]
<http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/vilaggazdasag/20011129luxemburg.html>

- Első szakasz (1990. július 1.)
 - Tőke szabad mozgása
 - Konvergencia-kritériumok meghatározása
- Második szakasz (1994. január 1.)
 - Európai Monetáris Intézet (European Monetary Institute, EMI) felállítása
 - Nemzeti bankok függetlensége
 - Költségvetési hiány monetáris finanszírozásának tilalma (a hitelt a Központi Bank biztosítja)
 - Makrogazdasági irányelvek összehangolása
- Harmadik szakasz (1999. január 1.)
 - Egyetlen közös pénz
 - Egyetlen közös jegybank, az Európai Központi Bank (European Central Bank, ECB)

Az első szakaszban tehát meghatározták, hogy melyek azok a feltételek, melyeknek minden jelentkező országnak meg kell felelnie, ha tagja kíván lenni a közösségnek. Az alapfeltételek a következők:

- Az inflációs ráta legfeljebb 1,5%-kal haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációval rendelkező ország rátáinak átlagát
- A költségvetési hiány legfeljebb a GDP 3%-át teheti ki
- Az államadósság mértéke legfeljebb a GDP 60%-áig terjedhet
- A hosszú távú kamatlábak legfeljebb 2%-kal lehetnek magasabbak a három legalacsonyabb inflációval rendelkező állam hasonló mutatóinak átlagánál
- Árfolyam stabilitás, vagyis az indítást megelőző két évben különös figyelmet fordítanak bármiféle beavatkozásra

A második szakasz talán legfontosabb eleme az Európai Monetáris Intézet felállítása volt, mely a később létrejött Európai Központi Bank közvetlen elődjének tekinthető. Feladata az volt, hogy az EMU tagországok jegybankjai közti kooperálást elősegítse, majd idővel szerepüket átvéve egyesítse

őket. Nem sokkal ezután történt egy újabb jelentős esemény, az 1995 decemberében megtartott madridi tanácskozás, melynek keretében egyrészt véglegesítették a közös valuta 1999 év eleji indulásának dátumát, másrészt döntöttek arról is, hogy az új pénz neve nem ECU lesz. A lehetséges javaslatokat természetesen főleg az országok nemzeti identitása alakította. A franciák leginkább az Eurofrank mellett szavaztak volna, a németek az Euromárka nevet javasolták, az angolok pedig (ekkor még nem volt eldöntött tény, hogy a szigetország nem vált a közös pénzre) szívesen hívták volna Eurofontnak a majdani pénzt. A huzavonának végül a hollandok javaslata vetett véget: „Uraim, mit szólnának az első négy betűhöz?”

Egy évvel később 1996 decemberében tartották meg a Dublini tanácskozást, melyen már szó esett az újfajta árfolyamváltási mechanizmusról, az ERM 2-ről, valamint biztosították a törvényi feltételeket az Euro bevezetéséhez. 1998 májusában véglegesítették a résztvevő országok körét. Nagy-Britannia – bizonyítván hírhedt makacsságát és tartózkodását a „szárazföldiektől” – úgy döntött, hogy inkább megtartja a sok évszázados jó nevű és bevált valutáját, az angol fontot, semmint hogy egy bizonytalan, labilisnak hitt „tákolmányra” váltaná fel. Dánia és Svédország úgyszintén önszántukból maradtak az Euro-zónán kívül. Utóbbinak voltak olyan irányú elképzelései, hogy a svéd korona árfolyamát egy az egyben az Euróhoz igazítják, és a két pénz párhuzamosan lesz használatban, és csupán „vézhelyzetben” tér vissza a nemzeti pénz kizárólagos használatához, de ez végül is csak elképzelés maradt. Görögország természetesen szeretett volna az EMU tagja lenni, ők azonban a konvergencia-feltételek nem teljesítésével zárták ki magukat, mint utóbb kiderült, csupán időlegesen, mert 2000-ben ők is felvételt nyertek az EMU-ba, így a mostani átállás őket is a többi tizenegy országhoz hasonlóan érinti. Egy hónappal később Frankfurtban az EMI utódjaként megalakult az Európai Központi Bank, kinevezték felső vezetését, és megnevezték a készpénz-Euro bevezetésének legkésőbbi 2002-es dátumát. Ez idő tájt vitték

véghez a pénzügyi intézmények, valamint a nagyvállalatok felkészítését is az átállásra.

1.4. Az Euro megszületése

1. ábra – Az 1999. január 1-ére virradó éjféltkor Frankfurtban, az ECB épületében bejelentik az Euro hivatalos árfolyamait²

1998. december 31-én aztán elérkezett az évtizedek óta várva várt nagy nap (pontosabban éj), amikor is éjféltkor bejelentették az immáron visszavonhatatlanul rögzített árfolyamokat a nemzeti tagdevizák és az Euro között. Ez a pillanat a gyakorlatban azt is jelentette, hogy olyan, többnyire

nagynevű pénzek, mint a német márka, francia frank, osztrák schilling, olasz líra, spanyol peseta, és még sorolhatnánk, befejezték pályafutásukat. Papíron ugyan léteznek még a fent említett valuták, de e pillanattól kezdve csupán az Euro váltópénzeivé váltak, csakúgy, mint mondjuk a fillér a forinthez képest, azzal az eltéréssel, hogy a váltószám nem kerek szám (1 Ft = 100 f), hanem egy hat értékes számjegyből álló „összevissza” szám (pl. € 1 = Ös 13,7603). Ezen felül az Euro készpénz híján a készpénzforgalomban testesítik meg az újdonsült valutát. Ugyanezen nap – pontosabban 1999. január 1-én – emelkedtek erőre az Eurót szentesítő törvények és szerződések.

1999 újévét követően a Központi Bank átvette a nemzeti jegybankok szerepét, ezen szerv végzi ezentúl az Euro interveniálását más valutákkal szemben, és a monetáris politika végrehajtójává is vált. A tagországok államkötvényeit ezentúl szigorúan Euróban kellett kibocsátaniuk.

² Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/eurosymbol/b_fix.jpg

A rögzített átszámítási árfolyamok (€ 1 =)		
	ATS	13,7603
	BEF	40,3399
	FIM	5,94573
	FRF	6,55957
	GRD*	340,750
	NLG	2,20371
	IEP	0,787564
	LUF	40,3399
	DEM	1,95583
	ITL	1936,27
	PTE	200,482
	ESP	166,386
	XEU	1
* GRD 2000. június 19-től		

Ugyanezen dátumtól kezdve mondhatjuk, hogy a lakosság is egyre jobban informálódni kezdett az új pénzzel kapcsolatban. Igaz ugyan, hogy Euróval kapcsolatos propagandák már 1999 előtt is zajlottak, de az igazi szembesülésről csak innentől beszélhetünk, ettől a dátumtól kezdve ugyanis minden kereskedelmi egységnek kettős árazást kell alkalmaznia, vagyis a „normális” árak mellett fel kell tüntetni az Euróban meghatározott árakat is. A váltásnál szigorúan a megadott arányszámot kell

használni, matematikailag korrekt kerekítés alkalmazása mellett, Eurocent pontossággal. Jutalékot szigorúan tilos számítani, ugyanis a szabályok kimondják, az Eurozóna valutái és az Euro közti konverzió – bármilyen irányú is legyen az – valójában nem átváltás, hanem átszámítás. Ez egybehangzik azzal az elvvel, hogy a nemzeti valuták az Euro váltópénzei, és csupán alternatív megjelenési formái. Hasonló képtelenség lenne ugyanis, ha mondjuk Németországban bárki jutalékot számítana azért, mert 500 pfenniget 5 márkára vált át.

1999 januárjától kezdve a kereskedelmi bankoknál megjelent az Euróban való számlavezetés lehetősége. A pénzintézeteknél ugyancsak a fent említett konverziós eljárást kell alkalmazni, azaz senkit nem érhet a legkisebb veszteség sem – eltekintve attól az esetleges néhány tized centtől, amit ugyebár nem lehet nyilvántartani – azért, mert Eurozóna-beli pénzt Euróra váltja.

Időközben az eredetileg fél évre tervezett párhuzamos periódust igencsak megcsonkították, mégpedig nem is szabtak meg egységes időpontot, hanem minden állam maga szabhatja meg a végső átállás dátumát. Németország szinte egészen extrém módon 2001. december 31-ét szabta meg a márka elfogadásának határidejét, ami azt jelenti, hogy papíron egyetlen pillanat sem létezik majd, amikor választani lehetne, hogy márkát vagy eurót használunk. Az országok többsége február 28-át nevezi meg a helyi valuta

kivonásának dátumául, míg Franciaország, Hollandia valamint Írország köztes időpontokat választott.

Az ezt követő időszak egyik legfőbb feladatának az ígérkezett, hogy a lakosságot megtanítsák Euróban számolni. Igaz ugyan, hogy az emberek már mindenütt találkozhattak Euróban kifejezet árakkal is, de használni mégsem használták, így a számolgatás, összehasonlítás továbbra is kinek-kinek a saját valutájában történt. Ennek egyik legfőbb oka az volt, hogy az árak döntő többsége a lokális valutában „jól nézett ki”, míg Euróban „csúnyán” festett. Értem ezalatt, hogy 100 schillinget nyilván mindenki tetszetősebbnek tart, és könnyebben jegyez meg, mint ennek 7,27 Eurós megfelelőjét. Ezen a helyzeten a temérdek propaganda és akció ellenére minden bizonnyal leginkább mégiscsak az segített a legtöbbet, hogy az árak – és ez főként már csak 2001-ben következett be – kezdtek valóban Euro árákká alakulni. Magyarán néhány helyen már nem a helyi valutához számolják ki az Euro megfelelőt, hanem pont fordítva, az árakat Euróban határozzák meg, és ehhez kalkulálják a helyi árakat. Az előbbi példa alapján a hétköznapi vásárló inkább fejben tartja 8 Eurós árat, mint a 110,08 schillinget, noha ténylegesen még mindig az utóbbival fizet. Az iménti példa egyebek közt azt is mutatja, hogy a 100 schillinges ár egy csapásra meg is ugrott mintegy tíz százalékkal, tehát ennek az átállásnak még rendkívül sok hatása van a pénzügyi vetületen túl is, de erről a további fejezetekben részletesen.

A másik kétségtelenül igen nagy horderejű feladat a szükséges készpénzmennyiség legyártása, kiszállítása, valamint kiosztása. Legnehezebbnek mindenképp utóbbi ígérkezik, a készpénzek lakosság részére történő kiosztását ugyanis csak a hivatalos bevezetés pillanatában lehet megkezdeni, ezért Németország esetében nem túlzás azt állítani, hogy nyolcvanmillió ember készpénzállományát szinte percek alatt kell lecserélni. Országa válogatja, de legkésőbb február végeztével mindenhol véghez kell vinni a teljes készpénzállomány cseréjét, ezen időpontot követően ugyanis az Eurozóna helyi fizetőeszközei megszűnnek pénznek lenni, és elvesztik

értéküket (pontosabban el nem veszítik ugyan, de már csak az adott ország jegybankja fogja átváltani őket, meghatározott ideig).

A helyi átálláson felül azonban azt is meg kell valósítani, hogy ne „csak” a 12 Eurós ország háromszázmillió lakosát lássák el készpénzzel, hanem az azon kívül, EMU-tagdevizával rendelkező személyeket, többek között például Magyarország schillinggel, márkával, lírával, valamint egyéb készpénzzel rendelkező lakosságát is. Természetesen ez utóbbit nem kell olyan intenzitással véghezvinni, mint abban a régióban, ahol az Euro hivatalos fizetőeszközzé válik, de egy két hónap alatt ezen helyeken is meg kell küzdeni az átállás nehézségeivel.

2. A KÉSZPÉNZ EURO BEVEZETÉSÉNEK TECHNIKAI LÉPÉSEI

2.1. Bankjegyek, érmék

Az új európai fizetőeszköznek összesen tizenöt címlete létezik majd. Érmékből összesen nyolc, az egy centestől a két Eurósig, bankjegyekből pedig az öt Euróstól az ötszáz Eurósig. A bankjegyek minden országban teljesen azonosak lesznek, az érmék azonban, egységes előoldaluk mellett, hátlapjukon hordozni fogják a kibocsátó ország nemzeti jelképeit. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden országban különböző érmék lesznek használatosak, viszont így minden ország – hacsak részben is – továbbra is feltüntetheti pénzein nemzeti jelképeit. Így természetesen könnyen előfordulhatnak olyan, akár komikusnak is nevezhető esetek, hogy mondjuk egy spanyol boltban a pénztáros finn eurót ad vissza.

A pénzek dizájnját profi bankjegy illetve érmetervezők részére kiírt pályázatok és széleskörű közvélemény-kutatások alapján választották ki. A papírpénzek látványvilágát az Osztrák Nemzeti Bank grafikusai, Robert Kalina tervezte, az érméket pedig Luc Luycx, 39 éves Belga számítógép-tudós. Előbbieket 1996-ban a Dublini csúcson, míg utóbbiakat az amszterdami tanácskozáson 1997 júliusában fogadták el. Az érmék előoldalán az EU tagállamok térképe látható, ill. az 1-

5 centesig egy földgömb Európa felőli része, hátoldalán pedig a különféle nemzeti szimbólumok. A papírpénzek látványvilága és elrendezése – sok más európai valutához hasonlóan – a német márkán alapul. Figyelemreméltó tény, hogy a terveken már akkor is szerepelt a görög ΕΥΡΩ felirat, amikor Görögország még nem tartozott az EMU tagjai közé. A hátoldalon szereplő Európa térkép az egész kontinenst ábrázolja, és érdekesség, hogy

megtalálhatóak az EU külterületei is, mint például a dél-amerikai Francia Guyana térképe is. A bankjegyek ábráinak értelmezését az Európai Bizottság egyik hivatalos ismertetője a következőképp fogalmazza meg:

„... a képek erősen szimbolikusak és szorosan nyúlnak azokba a időtávlatokba, melyek Európa építészeti örökségét képezik. A bankjegyek előoldalán található ablakok és kapuk az EU összetartásának és nyitottságának szellemét jelenítik meg. A hátoldalakon megjelenő hidak az európai népek közti, valamint Európa és a világ más részei közötti kommunikáció metaforái.”³

Nos, végül is hozzáállás kérdése, de talán érdemes lenne komolyabban elgondolkodni, vajon egy átlag európai polgárt – kezében egy Euro bankjeggyel – mi tölthet el nagyobb büszkeséggel, kamuablakok és kamuhidak tervrajza, vagy mondjuk az Eiffel-torony és egy velencei látkép.

A bankjegyek a biztonsági és egyéb elemek terén mindenképp hagynak maguk után kívánnivalókat. Igaz ugyan, hogy a főbb alapelemek, mint fémszál, hologram, illeszkedőjel, vízjel, UV-fényre érzékeny rész megtalálhatóak rajtuk, de például a hátlapon metszetsémélynyomtatás – vagyis olyan rajz, amely tapinthatóan kidomborodik a papíron – egyáltalán nem található, az előlapon is csak vékony, ami néhány hónap alatt annyira elkopik, hogy szinte kitapinthatatlanná válik. A vakok számára pedig csupán a két legnagyobb (!) címleten van néminemű jelölés. Igaz, a dollárhoz hasonlítva még ez is csúcsmínőség, hiszen esetében – leszámítva a speciális filctollal való összefirkálást – biztonsági elemekről gyakorlatilag nem beszélhetünk.

³ Quest – Európai Unió hivatalos honlap [2]
<http://europa.eu.int/euro/quest/pdf/quest1en.pdf>

Egyesek megkérdőjelezik a nagyobb címletek, a 200, de főleg az 500 Eurós létjogosultságát. Egyik oldalról nézve, ekkora címletek már eddig is léteztek (1000 márkás, 5000 schillings), de másrészt azért mégiscsak van némi igazság a kételkedésben. Gondoljunk csak bele, egyetlen darab 500 Eurós bankó esetén potom 125 ezer forintot tartunk a kezünkben! Az amerikai dollár legnagyobb, nyilvános forgalomban is megjelenő címlete a 100 dolláros, ami nagyjából megfelel hasonló címletű Eurós testvérének, de ezen bankjegy használata már ott is csak rendkívül esetleges, nem egyszer kifejezetten gyanús (ennek természetesen oka a bankkártyák nagyarányú elterjedése az USA-ban is). A probléma valószínűleg a hamisítások terén okoz majd komoly gondokat, hiszen a nagy címletű valuták nyilván közkedveltek a pénzhamisítók körében. A legtöbb hamisítvány éppen ezen ár/hamisíthatóság arány kedvező értéke miatt a 100 dolláros bankjegyekből kerül forgalomba, mivel bárhol elfogadott, értéke jelentős, és a biztonsági elemek elképesztő mértékű hiánya miatt igen könnyen utánozható.

1 ír penny

2 ír cent

1 finn márka

20 finn cent

1 holland gulden

1 holland Euro

2 francia frank

50 francia cent

Az érmék előoldala háromféleképpen jeleníti meg a kontinenst. A rézsínű 1, 2 és 5 centesek Európa helyét mutatják a földgömbön, az aranyszínű 10, 20 és 50 centesek Európa nemzeteit ábrázolják, míg az arany-ezüst színű bikolor 1 és 2 Eurósok a határok nélküli Európát jelenítik meg. Ennek az értelmezésnek némileg ellentmond, hogy ezeken az érméken is csak az EU tagállamok láthatók, csupán a köztük lévő határvonal vékonyabb. Az aprópénzek hátoldala rendkívül sokszínűvé teszi az Eurót, mivel már a kezdetekkor is összesen kilencvenhat különbözőféle érme létezett, és ez a szám a kései csatlakozókkal egyre csak nőtt, és a továbbiakban is nyilván gyarapodni fog. Igaz,

némelyik nemzet nem igazán foglalkozott az egyes címletek ily módon is egyedibbé tételével, a belgák például nemes egyszerűséggel minden érme hátlapjára II. Albert profilját tették. A hollandok ennél csak annyival mentek tovább, hogy Beatrix erősen modernizált arcmását legalább különböző díszítésekkel ábrázolják. Néhány ország, ha az előzőeknél ugyan több motívumot használ, szintén nem törekedett a könnyű felismerhetőségre. Egy dolog, hogy csak két-háromféle motívumot szerepeltetnek az érméken, de ráadásul azonos színű érméhez azonos minta kapcsolódik, tovább fokozva a nehéz felismerhetőséget. Ha már nem alkalmaznak egyedi mintát minden esetben, logikusabb lett volna átvenni például a magyar mintát, ahol az egyessel, kettessel, illetve ötössel kezdődő címletek hátlapja azonos témájú, így az Euro esetében szín és minta alapján is egyértelmű azonosítás vált volna lehetségessé. Sokhelyütt megfigyelhető a korábbi nemzeti érmék egyes motívumainak egy az egybe átvétele az Eurókra, de ez valahol végül is természetes, hiszen a pénzek mindig is a nemzet jelképeit ábrázolják, és ez nyilván ezután sem lesz másképp.

A bevezetés hajrájában több, az EU keblén belüli országnak eszébe jutott, hogy a náluk is bevezetésre kerülő közös pénznek saját „egyéniséget”

1 monacói frank

1 monacói Euro

1 vatikáni Euro

adjanak, vagyis nemzeti jelképeiket ők is felvezessék az érmék hátoldalára. 2001 második felében Monaco, Vatikán és San Marino egyaránt bemutatta saját Euróérméit, noha Monaco valójában nem tagja az Euróövezetnek, csupán a francia frankkal való valutaunió folytán kerül bevezetésre az Euro, ha pedig eddig is saját pénzük volt, mi az akadálya, hogy ezután ne legyen. Az említett pénzeket ugyanúgy lehet majd használni az Euro-övezet bármely tagállamában, mint az összes többi. Andorra ellenben nem követi a fenti országok példáját, így ők kénytelenek beérni a spanyol és francia Euróérmékkel. Monaco négymillió érmét, a szentszék pedig hatszázhetven-ezer érmét verethet az EU-val kötött megállapodás alapján, a numizmati-

kusok nagy örömére. Így a mai állapot szerint összesen százhusz féle Euróérme lesz forgalomban.

2.2. A készpénzek terjesztése, a lakosság ellátása

A készpénzállomány előállítását természetesen már hosszú ideje megkezdődött, mivel eddig soha nem látott mennyiségű bankót és érmét kell határidőre legyártani. A pénzeket a 12 ország pénzverdék állítják elő. Bankjegyből összesen mintegy tízmilliárd darab fog forgalomba kerülni az átállási időszakban, valamint további négy és fél milliárd darabot gyártanak le tartaléknak. Érméből ennek többszörösét, összesen ötvenmilliárd darabot fognak szétosztani. Csak némi érzékeltetésnek álljon itt az alábbi kis számítás:

„A forgalomba kerülő érmék összsúlya 239.157 tonna, ami az Eiffel-torony súlyának 24-szerese. Ha az érméket egymásra raknánk, az elért magasság 78.870 km lenne, ami 246.000 Eiffel toronynak felelne meg. Amennyiben egyszerre kellene ezt a mennyiséget szállítani, 478.000 teherautóra lenne szükség. A 14,5 milliárd db euró bankjegyet egymás után helyezve 1,9 millió km hosszúságú „pénzutat” kapnánk, ami a Föld-hold távolság ötszöröse.”⁴

Az első technikai nehézségek már a gyártás során jelentkeztek. Franciaországban az érméket már 1998-ban gyártani kezdték, azonban később változás történt a tervekben, ezért az addig legyártott érmék egy pillanat alatt szemétté váltak. Hasonló malőr alakult ki Németországban, ahol az egyik címletnél a csillagok véletlenül ferdén kerültek az érmékre, így a két

⁴ Logisztikai kihívások – MNB honlap [3]
http://www.mnb.hu/euro/keszpenzcsere_europa_logisztika.htm

országban több millió érme végezte az olvasztóban. Olaszországban 2001 elején újabb hibát fedeztek fel, miután több ügyfél panaszát jogosnak vélték a tekintetben, hogy minden egyes kezükbe vett Euró bankjegy biztonsági szála egy idő után nemes egyszerűséggel szétfoszlik. Ez a hiba minden valószínűség szerint mintegy félmilliárd Euró névértékű papírpénzzel látja majd el a helyi zúzdát.

2. ábra – Veszélyes öröm⁵

A gyártás során egyébként más jellegű probléma is gondokat okozhat a jövőben, mégpedig az egy és két Eurós érme túlzott nikkel tartalma. A kisebb érmék kevesebb arányban tartalmazzák az említett fémeket, de a két legnagyobb címletben az ékszerekre és egyéb fémtárgyakra megszabott határérték közel százszorosa van jelen. Ez annyit jelent, hogy néhány percnyi fogdosás után az arra érzékenyen kellemetlen allergiás reakciók jelentkezhetnek.

„A kutatók szerint az egy- és két Eurós érme akkor válthat ki allergiás reakciókat, ha legalább öt percig érintkezik az ember bőrével – közölte a Reuters. A probléma körülbelül a nők tizenöt és a férfiak öt százalékát érintheti. [...] Az átlagos fogyasztóknak valószínűleg nem kell komoly kellemetlenségre számítaniuk, de néhány boltosnak, pénztárosnak, banki és postai alkalmazottnak talán igen.”⁶

A szétosztás rendkívüli biztonsági intézkedéseket vonzott magával. A pénzverőkből páncélozott vonatokon és közúti járműveken juttatták el a nagy bankokba a készpénzt, melyeket rengeteg fegyveres őr, de még műholdas követőrendszer is kísért. Egyedül Franciaországban az ottani kormány

⁵ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/euro1/p-008481-00-3.jpg>

⁶ Ekcémát okozhat az Euro – Index 2001. november 26. [4]
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euroekcema>

több mint hárommillió Eurót költött el csupán biztonsági cégek felszereléseinek vásárlására.

„A biztonságiaknak feltehetően szükségük lesz a komoly védelemre: tavaly már odáig fajult a helyzet, hogy négy hónap alatt négy biztonsági őrt öltek meg a rablók, és volt olyan támadás, ahol vállról indítható rakétát is bevetettek. A biztonsági őröknek nyárra fogyott el a cénája: három hétre sztrájkba léptek.”⁷

A teljes állomány több fázisban kerül kiosztásra. Minden ország maga ütemezi a szétosztás rendjét, de legkésőbb 2002. január 1-én mindenkinek hozzáférhetővé kell, hogy váljon az új valuta. Elsőként a pénzüintézetek jutnak hozzá a készletekhez. Esetükben az érmék a legtöbb helyen szeptember elején érkeznek meg, a bankjegyek pedig legkésőbb decemberig. Habár logikus lenne ennek ellenkezője, mármint, hogy a bankjegyek érkezzenek előbb, aztán az érmék, hiszen utóbbi tárolására sokkal nagyobb kapacitás szükséges, de ez sajnos a szállítóeszközökre is hasonlóképp igaz. A következő fázisban a pénzszállítók és kiskereskedők felé történő terjesztés valósul meg. Ennek időpontja az előzőt nem sokkal követi, a nemzetek többsége novemberben vagy december elején valósítja meg, de például Finnországban a kiskereskedők csak a lakossággal egyszerre kapják meg az új pénzt. Az eredeti tervekben a lakosság felé történő kiosztás csak 2002-ben kezdődött volna meg, de aztán nyilván a döntéshozók is rájöttek, hogy az egyik pillanatról másikra történő átállás teljességgel kivitelezhetetlen, így a lakosság a legtöbb helyen december közepétől az érmékhez hozzájuthat, a bankjegyekre azonban továbbra is a 2002-es start az érvényes.

A terjesztési csatornák fő vonalát minden országban különböző egységek szervezetek végzik, de legjellemzőbbek a bankok, bankjegykiadó automaták, üzletek és postahivatalok. Ezen felül néhány helyen külön Euróközpontokat

⁷ Euróhadművelet Franciaországban – Index 2001. május 24. [5]
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro0224>

hoznak létre a kereskedelmi bankok közreműködésével, melyek egyfajta speciális pénzváltók, és üzletekben, bevásárlóközpontokban, vagy akár a pályaudvarokon is találkozhatunk velük.

1. táblázat – A készpénzállomány terjesztésének menete országoként⁸

	Terjesztés a pénzüintézetek felé	Terjesztés a pénzszállítók (P) és kiskereskedők (K) felé	Érmék terjesztése a lakosság felé	ATM-ek készültse- ge 2002. január 1- én, illetve az elérhető címletek
	2001. 09. 01.	2001. 09. 01.	2001. 12. 17.	100 % / 10, 100
	 2001. 09. 01. 2001. 11. 01.	P: 2001. 09. 11. K: 2001. 12. 01.	2001. 12. 15.	100 % / 5, 20, 50
	 2001. 12. 03. 2001. 12. 17.	P: 2001. 11-12. K: 2002. 01. 02.	2001. 12. 15.	25 % / 20, 50
	 2001. 09. 01. 2001. 12. 01.	K: 2001. 12. 15.	2001. 12. 15.	81 % / 10, 20
	2001. 10. 01.	K: 2001. 12. 01.	2002. 01. 02.	75 % / 20, 50
	2001. 12. 01.	K: 2001. 12. 17.	2001. 12. 17.	85 % / 5, 10, 20, 50
	2001. 09. 01.	B: 2001. 11.	2002. 01. 02.	90 % / 10, 20
	2001. 09. 01.	2001. 09. 01.	2001. 12. 15.	100 % / 20, 50 v. 100
	2001. 09. 01.	2001. 09. 01.	2001. 12. 17.	99 % / 5, 10, 20, 50
	 2001. 09. 01. 2001. 11. 15.	A nagy áruházlán- cok 2001. végén	2001. 12. 15.	90 % / 10, 20, 50
	 2001. 09. 01. 2001. 10. 01.	K: 2001. 12. 01.	2001. 12. 17.	50 % / 5, 10, 20, 50
	2001. 09. 01.	P: 2001. 09. 01. K: 2001. 12. 01.	2001. 12. 15.	90 % / 10, 20, 50

A kiosztásnak azonban még egy fázisa van, még hozzá a nem ember-ember bonyolította készpénzforgalmak „Euro-konformmá” tétele. A készpénz-automatáknak és különféle pénzbedobó automatáknak (parkolójegy, ital, cigaretta, stb.) szintúgy képesnek kell lenniük az Euro kezelésére. Az országok nagy része úgy tervezi, hogy szilveszter éjféltkor az ATM-ek 90-100%-a képes lesz Eurót adni a bankkártyával rendelkezőknek, az egyéb automaták átállítása azonban valószínűleg nem fog egyhamar megtörténni.

Bizonyára számos okot lehet felsorakoztatni amellet, hogy a lakosság nem kap a pénzkészletből annak hivatalos indulása előtt. Ebben a kérdésben,

⁸ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00641/00641-en.pdf>

mint a többiben is, bizonyára többször átgondolt és gondosan megfontolt döntés született, de azért egy háromszázmillió fős lakosságnak legalább az esélyét meg lehetett volna adni, hogy a kezében foghassa az új pénzeket, mielőtt élesben használnia kell azokat. Egy normális méretű pénztárcát feltételezve ugyanis az egy embernél lévő maximális Euro érmeállomány nem elég többre, minthogy az illető a sarki boltban vacsorát vegyen otthonra. Ez a probléma leginkább Németországban fog kiütközni, hiszen ott az átállásban nem lesz párhuzamos periódus. Ez a tény azért is aggasztó, mert a pénzek nem kellő mértékű ismerete számos visszaéléshez, bűncselekményhez vezethet.

A pénzállomány kiosztásának menetrendjébe – a rendkívüli mértékű óvintézkedések ellenére – egyesek még egy fázist iktattak, mégpedig a bankrablók és pénzhamisítók ellátását. Szeptember elején Németországban egy pénzszállító autó kirablásával az elkövetők több mint egymillió Eurót vittek el, de ami ennél is fontosabb, birtokukba jutott mind a hétféle címlet néhány képviselője. November végén, ezúttal egy olasz bankban, újabb rablás történt, ahonnan a tettesek negyedmillió Euróval távoztak. Egyes ilyen irányú szakértelemmel rendelkező egyénnél nyilván ezekben a percekben is a túlmelegedés határát súrolja néhány lézerprinter, mely feltételezésemet az alábbi sorok is alátámaszthatják:

„Az olasz rendőrség szerint azért különösen kellemetlen az ügy, mert a megszerzett bankjegyeket tanulmányozva a hamisítók már azelőtt gyártani kezdhetik a bankókat, hogy az európai vásárlók közelebbről megismerkedhetnének az igazi papírpénzekkel.”⁹

A kellő tömegtájékoztatás hiányának ezúttal azonban egy pozitív oldaláról is szót ejthetünk, ugyanis előfordult olyan eset is, amikor a bankrablók nagy mennyiségű pénzt vittek el, azonban a szintén tetemes összeget képviselő

⁹ Az első Euróbankrablás – Index 2001. november 23. [6]
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro1123>

Euro bankjegyeket – nyilván feleslegesnek vélve – nemes egyszerűséggel otthagyták.

Az érmék terjesztése egyébként egy praktikusnak és ésszerűnek nevezhető rendszerben fog történni, mégpedig úgy, hogy a lakosság valamint a kiskereskedők meghatározott árban egységcsomagokat, úgynevezett „Eurokit”-eket vásárol. A csomagok összeállításánál természetesen ügyeltek a lehető legpontosabb árfolyam tartására, hogy sem egyik, sem másik félnek ne lehessen akár csak minimálisnak is nevezhető vesztesége, illetve nyeresége.

3. ábra – Euro egységcsomag¹⁰

A csomagoknak kétféle kiserelése létezik, egy a kereskedelmi egységek, egy pedig a lakosság részére. Előbbiek többnyire 200-300 Euro értékűek, míg utóbbiak 10-15 Eurós kiserelések. Az alábbi táblázat a lakosság részére szánt csomagok jellemzőit foglalja össze:

2. táblázat – A lakosság részére szánt csomagok jellemzői¹¹

	Kiosztandó csomagok száma (db)	Egy csomagban található érmék száma (db)	Értéke helyi pénznemben	Euro ellenértéke	Nyereség / veszteség *
	5,5 millió	33	Ös 200	€ 14,53	– 0,31 ‰
	5,3 millió	29	500 F	€ 12,40	+ 0,43 ‰
	500 ezer	8	n.a.	€ 3,88	n. a.
	53 millió	40	FF 100	€ 15,25	+ 0,33 ‰
	3 millió	45	GRD 5.000	€ 14,67	– 0,24 ‰
	9 millió	32	25 G	€ 11,34	– 0,40 ‰
	750 ezer	19	£ 5	€ 6,35	+ 0,21 ‰
	600 ezer	29	500 F	€ 12,40	+ 0,43 ‰
	53,5 millió	20	DM 20	€ 10,23	+ 0,41 ‰
	30 millió	53	L. 25.000	€ 12,91	– 0,11 ‰
	1 millió	n. a.	n. a.	€ 10	n. a.
	min. 23 millió	43	Pts 2.000	€ 12,02	– 0,02 ‰

* A csomagok megvásárlásával mennyi nyereséget (+) vagy veszteséget (–) realizálunk

¹⁰ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/euro1/p-008481-00-12.jpg>

A fenti adatok alapján jól látható, hogy az ily módon történő terjesztés, ha nem is valósítja meg a teljesen egzakt átszámítást, de a váltással járó veszteség illetve nyereség az ezreléknek is csak törtrészét teszi ki. A legpontosabban a spanyol peseta váltása történt, hiszen esetében mindössze kettő század ezrelék a vásárlót érő veszteség. A legjobban Belgium és Luxemburg polgárai járnak, akik 100.000 frankért 100.043 franknak megfelelő Eurót kapnak, míg a legnagyobb veszteséget a hollandok kénytelenek lenyelni, mivel ők 10.000 guldenért cserébe be kell, hogy érjék a mindössze 9.996 guldennyi Euróval. A holland kormány amúgy egy igen figyelemreméltó promóciós eszközzel igyekszik népszerűsíteni a közös pénzt, mégpedig ingyenes csomagok szétosztásával. 16 millió, egyenként nyolc érmét tartalmazó csomagot juttatnak el minden 6 éves kort meghaladó állampolgár részére. Egy csomagban minden címletből egy darab található, az ilyen „szeretetcsomagok” értéke tehát egyenként 3,88 Euró. Ha utánaszámolunk, ez a „reklámkampány” összesen mintegy 62 millió Eurót emészt fel, de hatásosságát ugyebár nem kell hangsúlyozni.

Január 1-je után a kereskedelmi egységeknek „amikor csak módjukban áll” Euróban kell a visszajáró pénzt fizetniük. Ez annyit jelent, hogy amennyiben mondjuk valaki vesz Franciaországban egy cipőt 799 frankért, de ezressel fizet, akkor lehetőség szerint nem 201 frankot adnak neki vissza, hanem az ennek megfelelő 30,64 Eurót. Az állandó átszámítás azonban igen sok időbe telhet majd, egyes próbák szerint nagy forgalmú helyeken a várakozási idő a megszokottnak akár tízszeresére is növekedhet. És ekkor még nem is ejtettünk szót arról, hogy a pénztárosoknak a megszokott címletmennyiség dupláját kell majd kezelniük és begyömöszölniük a kassa fiókjába.

¹¹ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00641/00641-en.pdf>

2.3. Euro bankszámlák

Amellett, hogy elsődlegesen a készpénzbevezetésről szól ez a dolgozat, lényeges elem a bankszámlák átállása is. Ez a folyamat a készpénzcserénél lényegesen egyszerűbb és csupán technikai kihívások megoldását jelenti. A bankoknak mindössze azt kellett tudni biztosítaniuk, hogy a számlákat a helyi valuta mellett Euróban is nyilvántartsák, vagyis egyfajta kettős számlavezetést kell alkalmazniuk. A betéteket valamikor 2001 nyarán állították át Euro alapúvá, és innentől már a lokális valutabeli összeg volt a tájékoztató jellegű. Minden ország maga dönthette el, hogy bankjainak mekkora szabadságot enged bankjai részére, de természetesen a 2002-es készpénzstartra már minden bankszámlát Euróban kell nyilvántartani.

2.4. A készpénzek sorsa az átállás után

Az Euro-övezet tagországainak valutái 2002. március 1-ével gyakorlatilag értéküket veszítik. Ettől a dátumtól fogva sem üzletek, sem kereskedelmi bankok nem fogadnak el helyi valutát. A készpénzek beváltásával innentől kezdve csak a nemzeti jegybankok foglalkoznak. Az érmék cseréjére általában 1-10 évig vállalnak garanciát, a papírpénzek esetében pedig egyesek 20-30 évet, mások korlátlan időt vállalnak a becserélés tekintetében.

Igen jelentős mennyiséget tehet ki azonban az a készpénzmennyiség, melyet a lakosság emlékbe tesz el magának, hiszen nyilván sokan megőriznek majd néhány bankjegyet és érmét a nemzet pénzének utolsó képviselői közül. Ha a lakosság minden egyes tagja csupán néhány Euro értéknyi helyi valutát tesz a vitrinbe, már az is milliárd Eurós nagyságrendben mérhető. A német érmegyűjtők valószínűleg ráéreztek erre, és igen figyelemreméltó kampányt is szerveztek.

„A nosztalgia németek millióit készteti arra, hogy szuvenírként megőrizzenek néhány érmét az 1, 2, 5, 10 és 50 pfenniges, valamint 1, 2 és 5 márkás készletből. Hogy mely érmékre essen a választás,

azt október eleje óta az utcákon feltűnt óriásplakátok könnyítik meg. Nyilván arra célozva: ha már nosztalgia, akkor legyen jó befektetés is. A plakátokat az érmegyűjtők szövetsége tette közzé, referenciaként megadva, mennyit is érnek ma gyűjtők számára a márkák és pfennig érmék. Mert bizony nem mindegy, hányas évjáratú, melyik pénzverőben készült darabról van szó.”¹²

Bátran kijelenthetjük, hogy Európában a 2001-2002-es szezon hobbija címet minden bizonnyal a numizmatika nyeri.

¹² Kincset érő német aprópénzek – Origo 2001. október 19. [7]
<http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/vilaggazdasag/20011019kincset.html>

3. A KÉSZPÉNZ EURO LÉLEKTANI BEVEZETÉSE, MINDENNAPI HASZNÁLATÁNAK GYAKORLATI HATÁSAI

Az Euro mindennapi használatának hatásait nyilván rengeteg szempontból lehetne elemezni, de eme fejezet keretein belül elsősorban az átlagos európai polgár szemszögéből felmerülő problémák elemzése történik meg. Nem megyünk el persze szó nélkül a gazdaságra gyakorolt hatásokról sem, de a fejezet javát nem ez a téma alkotja. A fő vonalat az átlag egyszerű európai polgár vélhető kérdései, kétkedése, bizonytalansága fogják vezérelni, és elsősorban arra keressük a választ, hogy az átállás nehézségei miként érintik a lakosság tömeges részét, valamint hogy a velük történő kommunikáció és reklámkampány milyen eszközökkel igyekszik a lehető legjobban elfogadtatni a változás szükségességét és előnyeit.

3.1. Időrendi áttekintés

Amint arról már korábban is szó esett, a közös pénz bevezetésének menetrendjét az 1991-es maastrichti csúcstalálkozón szentesítették, de a lakosság ekkor még csak hallomásból sem tájékozódott ilyen irányú hírekről. Az első kézzelfogható esemény a Madridi konferencián történt, mégpedig az „Euro” elnevezés megszületése. Ekkor már a gazdasági életben némileg, ha csak felületesen is, de már téma lett az új közös valuta majdani bevezetése. A lakosság számára még csupán a híradások és az újságok szolgáltak nagy ritkán néminemű információval, de a nagy többségnek még ez is csupán annyit sugallt, hogy „valahol, valamikor lesz valami”. Tegyük hozzá, hogy ekkor még valószínűleg nem is lett volna helyénvaló nagyobb hangot keríteni az Eurónak, lévén, hogy a lakosság javát inkább a nemrég alakult EU szellemére kellett „nevelni”.

1998 januárjában életbe lépett a Schengeni Egyezmény – vagyis az Unión belüli országhatárok gyakorlati értelemben vett eltörlése – amely momentum a mi esetünkben azért bír komoly jelentőséggel, mert a lakosság ekkor szembesült igazán először az egységes Európa mibenlétével. Minden bizonnyal szándékosan választották nagyjából ezt az időpontot az Euro kampányának megkezdésére, hiszen nyilván könnyebb egy határok nélküli Európában elfogadtatni az új pénzt, mint annakelőtte. Az innentől kezdődő kampányban már viszont az EU a marketingeszközök széles skáláját vonultatta fel. Az emberek ekkor találkoztak először az „€” jellel, mely megjelent szórólapokon, plakátokon, tévé és újsághirdetéseken, pénztárcákon, esernyőkön, nejlonszatyrokon és szinte valamennyi elképzelhető helyen.

A köztudatba természetesen az Eurónak sokféle előnyét lehetett hangoztatni, de nyilván a legnehezebb feladatnak az ígérkezett, hogy a lakosságot mindenképpen rá kellett bírni, hogy nemzeti identitásukból megint feladjanak egy darabot, és a jó pénzzel rendelkező országokban lakókat arról, hogy jól megszokott, és jól működő valutáikat, mint német márka, angol font, francia frank, holland gulden, stb. cseréljék fel valami bizonytalan újra. Sőt, némely országokban olyannyira nehéznek bizonyult ezen próbálkozás, hogy például Nagy-Britanniában egyelőre nem is sikerült megoldani a problémát.

A következő időszakot a jelen esetben is 1999 januárjától számíthatjuk, amikortól már az volt a fő feladat, hogy az emberek – noha továbbra is saját pénzeiket használják, megtanulják az új „mértékegységet”, vagyis az árakat ne csak lássák, de számolni is tudjanak velük, az összehasonlítás alapját az Euro árak képezzék. A másik fontos dolog, hogy a háromszázmillió társadalom képes legyen átállni az új nagyságrendhez. Ez helyenként kevésbé fog problémát okozni, néhol azonban az eltérés akár három nullát is jelenthet. Ez a kezdeti időkben számos érdekes problémát vetett fel, de leküzdéséről természetesen még most sem beszélhetünk teljesen.

3.2. Alapvető előnyök és hátrányok

Az Eurónak nyilván sok, a gazdaság szempontjából igen jelentős előnye van, de érdemes megvizsgálni azokat az előnyöket is, melyeket egy átlagos polgár is érezhet, illetőleg könnyedén megért. Ehhez azonban már az EMU-tagországon belül is érdemes érdekcsoportokra választani a lakosságot. Egyfelől vannak olyan nemzetek, amelynek lakosai már eddig is stabil, kevéssé inflálódó és sokhelyütt szívesen látott pénzt használ, míg más helyeken a helyi pénzzel szemben bizony közel sincs széleskörű megelégedettség. Érthető, hogy előbbi helyeken a lakosság jóval nehezebben válik meg fizetőeszközétől, mint mondjuk egy görög vagy egy portugál.

Léteznek persze olyan előnyök is, melyek valószínűleg mindkét érdekcsoportnak hasznára válnak. Az első ilyen, hogy az árak ezentúl nem csak az adott országon belül hasonlíthatók össze, hanem az egész Eurozónán belül azzá válnak. Természetesen ezt eddig is meg lehetett tenni, de kevesen vették a fáradságot az állandó számolgatásra, ezért az országokon belüli árkülönbségek ilyen élesen eddig nem ütköztek ki. Voltak azonban eddig is olyanok, akik számolgattak, és adott esetben jól is tették. Az utóbbi néhány évben megfigyelhetővé vált, hogy nagyobb értékű termékék esetében „vásárlási turizmus” alakult ki. Például autók esetében az utóbbi időkben sok olyat hallani, hogy egyik ország polgárai a másikba járnak vásárolni, mivel ott számottevően olcsóbban jutnak hozzá ugyanazon termékhez, mint hazájukban, az EU-ban megvalósult vámunió által pedig gyakorlatilag semmivel sem költségesebb vagy bonyolultabb ezt megtenni.

Ennek az összehasonlíthatóságnak vélhetően az árakra is hatása lesz, hiszen a fent említett példa valószínűleg széleskörűen elterjed, és a termékek is szélesebb skálában válhatnak érintetté, amennyiben az árak nem fognak egymáshoz igazodni. Ez nyilván további előnyöket eredményez, hiszen logikus, hogy nem azok a kereskedők fognak árat emelni, ahol a

termékek olcsóbbak az átlagnál, hanem azok a vállalatok, kereskedők kénytelenek árat csökkenteni, akiktől a vásárlók elpártolnak.

Másik jelentős előny, hogy ezentúl a tizenkét tagországon belül nem kell pénzváltással bajlódni, hanem mindenütt ugyanazon pénz válik használattossá. Ez természetesen elsősorban az európai polgárok utazásait teszi lényegesen egyszerűbbé, hiszen egyrészt nem elhanyagolható költségektől kímélik meg magukat, másrészt nem kell egy esetleges utazásnál időt pazarolni, amikor először külföldi valutára váltják saját pénzüket, majd hazatérve a megmaradt pénzt visszafelé. Ezáltal a külföldre utazások még kényelmesebbé és spontánabbá alakulhatnak az EMU-országokon belül, ami újabb momentum az egységesedés folyamatában.

Hátrányként talán leginkább az új pénzzel szembeni bizalmatlanságot, valamint a polgárok nemzeti önérzetét lehetne említeni. Azokban az országokban, ahol a helyi pénz jól működik, a kezdeti időkben közel sem volt egyszerű elfogadtatni a közvéleménnyel, hogy adják fel nemzeti valutáikat a közös cél érdekében. A német lakosság nagyobb része a mai napig szívesebben használná továbbra is a német márkát, mint váltana az új pénzre. Ezzel vélhetően a franciák is hasonlóképp vélekednek, esetükben pedig a nemzeti önérzetet ugye nem kell különösképpen hangsúlyozni. Az angoloknál természetesen e téren is hangot kapott az elszigetelődés filozófiája, azonban figyelemreméltó, hogy az elzárkózás mellett azért valahol ezen a vidéken is érdeklődés mutatkozik az Euro iránt. Tony Blair és kormánya 1997-es megválasztásában ugyanis komoly szerepet játszott, hogy míg ellenfele egyértelműen kizárta a közös pénz és a szigetország kapcsolatát, addig Blair ugyan szintén nem szavazott az Euro azonnali bevezetése mellett, de nem zárta ki egy néhány év múlva történő csatlakozás lehetőségét, amennyiben a közös pénz jól vizsgázik a gyakorlatban.

Ezzel ellentétben a kisebb, gyengébb valutával rendelkező országokban a lakosságot nem kellett különösebben ösztönözni, hogy „felejtethő” pénzüket

cseréljék le egy olyanra, melyeket a nagy nyugati országokkal közösen használhatnak.

„... az idén Görögország is belépett a „klubba”, búcsút mondvá Európa második legpatinásabb valutájának. A közvéleménykutatások szerint a görög társadalom 70 százaléka nem ejtett könnyet a drachmáért, noha kormánya fájdalmas gazdaságpolitikai műtétet hajtott végre azért, hogy a múlt évtized eleji két számjegyű inflációt a mostani 4,2 százalékra szorítsa le.”¹³

Kérdés persze, hogy egy olyan országnak, amely a konvergencia kritériumokat csak komoly nehézségek árán tudja teljesíteni, érdemes-e mindenáron sikeresen felvételiznie az EMU-ba, vagy jobban teszi, ha kivárja, amíg gazdasága nem erőltetett folyamatok nyomán érik meg a felvételre. Nos, ez a kérdés ma még nem eldöntött, hiszen érdemes előidézni a spanyolok példáját, akik a 85-ös EGK-csatlakozás idejére ugyan teljesítették az akkori követelményeket, de aztán hosszú évekig küzdöttek az infláció erőszakos lenyomása okozta hirtelen igen magasra ugrott munkanélküliség visszaszorításával.

3.3. Az információk kommunikálása

Az elmúlt három év, valamint némileg az azt megelőző időszak nagyon fontos feladata volt, hogy az országok vezetése minél sokoldalúbb tájékoztatást adjon a lakosság részére, és lehetőleg minél közérthetőbben fogalmazza meg az üzeneteket. Éppen ezért – leginkább a 2001-es év utolsó hónapjaiban – az államok irányította kampány igen színes reklámhadjáratot eredményezett a tagországokban, de bizonyos mértékben azokon kívül is. Az információtovábbításra a média minden fellelhető csatornáját felhasználták. A televíziókban a hirdetések felül rengeteg információs műsor szólt az

¹³ Euródiadal – HVG, 2001/2. (2001. január 13.) – 8. oldal [8]

átállás körülményeiről és az azzal kapcsolatos problémákról. Az interneten az utóbbi hónapokban temérdek információ vált mindenki által hozzáférhetővé, tájékoztató anyagoktól kezdve, elemzéseken és statisztikákon át minden érdekes és figyelemreméltó anyag felkerült az erre a célra létrejött hivatalos és egyéb oldalakra. Rengeteg szóróanyag került napvilágra, melyben szintén minden hasznos információ olvashatóvá vált, nem sokkal ezelőtt pedig az utcákat is ellepték az Eurós plakátok.

A marketingeszközök mellett azonban sok más egyéb termék is megjelent, mely az Eurót népszerűsítette. Ilyenek az EU vagy Euro logóval ellátott mindenféle ajándéktárgyak, kisebb használati cikkek. Hasznos kis szerkezetnek tűnik például egy igen

4. ábra – Euro-számológép¹⁴

hamar elterjedt számológép, ami a hagyományos műveleteken felül egy gombnyomásra átváltja a helyi valutában beütött összeget Euróra, illetve fordítva. Ez egyrészt sok polgár életét fogja megkönnyíteni, főleg a párhuzamos készpénz periódusában, másrészt mutatós, mégis olcsó szerkezet, melynek reklámértéke is jelentős lehet. Sokhelyütt kapható Eurós esernyő, öngyújtó, póló, nyakkendő, pénztárca, illetve bármilyen giccs, aminek a fantázia nem szab határt.

Szomorú tény azonban, hogy a rengeteg pénz és fáradozás ellenére az emberek nem igazán kapnak minőségi tájékoztatást. A médiából és egyéb helyekről ugyan rengeteg „információ” önti el szerte Európát, de a lényegi tájékoztatás bizony csak nyomokban fedezhető fel. Elvértve lehet látni csak olyan tévéműsort, ahol valóban fontos és közérdeklődésre számot tartó dolgok hangzanak el. Egy átlagos „tájékoztató” műsorban biztos favorit az alábbi kérdés: „És mondja, igaz az, hogy éjfél után Németországban már csak Euróért lehet pezsgőt venni?” Nos természetesen ez is egy probléma, de

¹⁴ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/eurodaily/b_calculator.jpg

talán hasznosabb lenne olyanokról is szót ejteni, miszerint az első Euróval való fizetésekkor mire kell a legjobban odafigyelni, meddig fizethetünk a helyi valutával, hogyan tudjuk a legkényelmesebben Euróra váltani készpénzünket, mi értelme van az egész átállásnak, stb. Ilyen kérdésekkel márpedig csak elszórtan lehet találkozni, pedig úgy tűnik, az „Euro-polgárok” még koránt sincsenek tisztában minden lényeges részlettel.

Egy 2001 júliusában végzett, nyolcezer fő részvételével zajlott közvéleménykutatás¹⁵ eredményei alapján az emberek tájékozottságát illetően bizony alapos hiányosságok mutatkoztak. A megkérdezettek átlagosan csupán 53%-ban tartották informálnak magukat a közös valutát illetően. A mérsékelt önbizalom a további kérdések megválaszolását elemezve sajnos nem is volt hiábavaló. A válaszadók 73%-a adott helyes választ arra kérdésre, hogy mikor vezetik be hazájában az Eurót. További 17% tudta, hogy 2002-ben kerül sor erre az eseményre, de voltak, akik még ezt sem találták el. Aggasztó tény azonban, hogy a lakosság mindössze csupán 17%-a tudja helyesen, hogy nemzeti valutájával meddig fizethet a boltokban, 54%-a megjelölt periódusnál távolabbi időpontot jelölt meg. Ez valószínűleg arra vezethető vissza, hogy a kettős periódus végét eredetileg későbbre tervezték, és noha a pontos megfogalmazás szerint június 30-át legkésőbbi időpontnak szánták, a fejekben mégis ez a dátum maradt meg. 11% válaszolt rosszul a másik irányba, a maradék 19% pedig nem tudta, illetve nem kívánt válaszolni.

További aggodalomra ad okot, hogy a népesség 66%-a fél attól, hogy az árak megállapításánál valamiféle csalás szenvedő alanya lesz, és ez az arány a korábbiaknál magasabb, tehát a félelem sajnos nőtt az utóbbi hónapokban. Egy kérdés alapján a vevők 77%-a hasznosnak találná egy olyan kijelző ideiglenes felállítását a pénztárgépek mellé, amely a visszajáró pénzt – amit ugye lehetőség szerint Euróban kell adni – mindkét pénznemben feltünteti.

¹⁵ Flash Eurobarometer 98/3 (2001. július) – Európai Unió hivatalos honlap [9]
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00612/00612-en.pdf>

A bizalom leginkább a bankok felé irányul, a megkérdezettek 63%-a fordulna tanácsért a pénzügyintézetekhez. Meglepő, de a válaszadók mindössze 3%-ának jutna eszébe, hogy szükség esetén az állami illetve helyi hatóságokhoz forduljon segítségért. Ugyancsak elgondolkodtató, hogy az adott időpontban a vásárlóknak mindössze 18%-a próbálta megjegyezni a termékek Euróban kifejezett árait.

Portugáliában a kampány igen érdekes módszerét vetette be a helyi szervezőbizottság. Az információk terjesztésével – többek között – nem mászt bíztak meg, mint magát a portugál egyházat. Az ötletgazdák ugyanis ezt a megoldást találták a legcélszerűbbnek arra nézve, hogy a kevésbé iskolázott, adott esetben írástudatlan, ugyanakkor javarészt mélyen hívő emberhez kellő mennyiségű információt tudjanak hatékonyan eljuttatni.

„A kampány szervezői azért is hívták segítségül a katolikus egyházat, mivel sok elszigetelten élő idős ember számára gyakorlatilag a vasárnapi mise az egyetlen közösségi tevékenység, a szentbeszéd az egyetlen „információforrás”. [...] A papok így a vasárnapi misén, a szentbeszéd végeztével, bemutatják az új bankjegyeket, elmagyarázzák a legfontosabb tudnivalókat és figyelmeztetnek a szélhámosságok jelentette veszélyekre is. Az istentisztelet végeztével még matematikai gyakorlatokat is tartanak a hívőkkel, különböző közszükségleti cikkek árait számítva át Euróba.”¹⁶

3.4. Mit kell „tisztázni a fejekben”?

Nagyon fontos, hogy az előnyök sugallásán kívül meg kell nyugtatni az embereket, hogy a közös pénz bevezetésével nem éri őket semmiféle hátrány, a kezdeti időszak nyomán előforduló bonyodalmakat pedig kellőképp fogja ellensúlyozni az Euro nyújtotta számos előny.

¹⁶ Euro: trükkök és félelmek – Korridor, 2001. november 28. [10]
<http://www.korridor.hu/cikk.php?cikk=100000019473>

A jobb pénzekkel rendelkező országok lakói tartanak tőle, hogy a gyengébben szereplő országokkal való kooperálás az általuk eddig használt pénznél rosszabbat fog eredményezni, vagyis ezek a nemzetek „lehúzzák” az Eurót, így ezentúl nagyobb inflációt kell elviselniük. A félelem végül is logikus, éppen ezért hangsúlyozni kell a kételkedőknek, hogy az EMU-ba való felvételhez elengedhetetlen kritériumok megszabásával éppen ezen veszély ellen kívántak védekezni. A feltételek betartása ugyanis eleve kizárja azt, hogy egy nem oda illő, a többiekénél számottevően gyengébb ország csatlakozzon a tagokhoz, megbontva ezzel a kialakult egyensúlyt. Természetesen az országok pénzügypolitikájának összehangolása nem egyszerű feladat, és az aggályok némileg azért beigazolódtak, ha az Euro dollárhoz viszonyított korábbi mélyrepülését megfigyeljük, ez azonban számos egyéb okra is visszavezethető, és az utóbbi időben ez a tendencia megfordulni látszik.

Másik aggodalom, hogy az emberek nem teljesen bíznak meg a kereskedők korrektségében a váltás pontosságát illetően. Igaz ugyan, hogy a többség a váltás mechanizmusával tisztában van, vagyis tudják, hogy a konverziót teljesen pontosan kell alkalmazni, és senki semmilyen formában nem használhat másféle váltási vagy akár kerekítési eljárást, mint amilyen az előírásokban benne foglaltatik, ennek ellenére mégsem teljes a bizalom a kereskedők tisztességét illetően. Sokan tartanak attól – és valljuk meg, történt rá példa – hogy a kereskedők minden esetben felfelé kerekítenek, illetve nem a pontos árfolyamokat használják, hanem „felnyomják” az árakat, és kiegészítik annyival, hogy az ár Európában is szépen fessen. Annak ellenére, hogy nem jellemző, magam is láttam olyat, hogy egy árcédulán a 49,99 schilling mellé nem a pontos számítás nyomán keletkező 3,63 Euro volt feltüntetve, hanem 3,99 Euro, ami bizony kemény 54,90 schillingnek az ellenértéke. Habár a fent leírtak valóban törvényellenesek, az Euróra történő átállás után az árak egy része amúgy is meg fog emelkedni ily

módon, ez pedig már sajnos cseppet sem fog törvénybe ütközni. Ennek a jelenségnek nyilván számos hatása fog megmutatkozni, melyek semmiképpen sem a fogyasztók előnyére fognak válni, ezt azonban a gazdasági hatásoknál vizsgáljuk meg részletesen.

5. ábra – A bizalom záloga¹⁷

A közvélemény-kutatási adatok alapján a vásárlók 69%-a jobban megbízik azokban a kereskedőkben, akik boltjaikon feltüntetik a garanciát jelképező logót arra nézve, hogy a vásárlót az Euróra való váltás folytán semmiféle hátrány nem érheti. A matricát csak azok használhatják, akiknek az európai fogyasztóvédelmi szervezetek által erre a célra alapított intézete engedélyt ad, a szigorú feltételek betartását pedig folyamatosan ellenőrzik.

Sok ember fejében nehezen tudatosult, hogy a pénz számszerű értékének megváltozása nem jelenti azt, hogy a pénz kevesebb lett. Ez a probléma főleg a jövőbeninél jóval nagyobb nagyságrendekkel rendelkező pénzeket használó országokban – mint Olaszország, Görögország, Spanyolország és Portugália – okozott eleinte komoly bonyodalmakat, és fog is még várhatóan. Olasz-

6. ábra – Bizonyára nehéz lesz megszokni: tízezer és öt ugyanannyi

országban 1999 januárjában sokhelyütt komoly botrányok törtek ki, mert az emberek nem tudták miként értékelni azt a tényt, hogy korábbi milliós

¹⁷ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00153/00153.gif>

fizetések ezentúl csupán néhány százasan mérhetőek. Fontos tehát felkészíteni ezen országok lakosságait, hogy az eddig aprópénznek tartott összegek ezentúl igen komoly értéket képviselnek. Ezeken a helyeken – ahol, az olaszokat leszámítva, Magyarországhoz nagyságrendileg hasonló az árszínvonal – ugyan kinek számítana az a néhány cent, esetleg egy-két Eurócska különbség. Ilyen nagyságrendű összegek eddig ugyanis nem képviseltek különösebb értéket, holott innentől kezdve nagyon de nagyon is sokat számíthatnak.

Igen jelentős veszélyforrás a korai „hamisítványok” felbukkanása. Itt elsősorban nem a profi másolatok elleni védekezést kell érteni, mert egy csaknem tökéletes kópiát természetesen egy átlagos vásárló vagy pénztáros képtelen egyből felismerni. Mindenképpen fontos azonban megtanítani az embereket, hogy milyen jelekről bizonyosodhatnak meg a kezükben lévő pénz eredetiségéről, és hogy milyen biztonsági elemek találhatók az új pénzen. Emlékezzünk csak vissza arra az esetre, amikor a tízezer forintos bevezetésének első napjaiban miként történt az első ilyenfajta hamisítás. Két tizenéves tanuló nemes egyszerűséggel kivágta a tájékoztató szórólapon található minta-tízezrest, két oldalát összeragasztották, majd a helyi fagyaltosnál azzal fizették ki a néhány gombócnyi desszertet, a pénztáros meg rendesen visszaadott kilencezervalahány forintot. Amerikában is hasonló eset történt néhány nappal George W. Bush amerikai elnök megválasztását követően. Egy úr otthonában nyomtatott, az újdonsült elnök arcképét felvonultató kétszáz dollárossal fizetett, majd annak rendje és módja szerint visszakapta a maradék százkilencvennyolc dollárt. Az illető ellen még csak pénzhamisítás vádjával sem élhettek, mivel 200 dolláros bankjegy egyszerűen nem létezik.

Hasonlóan lényeges, hogy mindenki számára egyértelmű legyen az eligazodás a két pénznem között, vagyis egyértelműen meg tudja mindenki különböztetni, melyik a helyi valutában feltüntetett vételár, és melyik az Euro összeg.

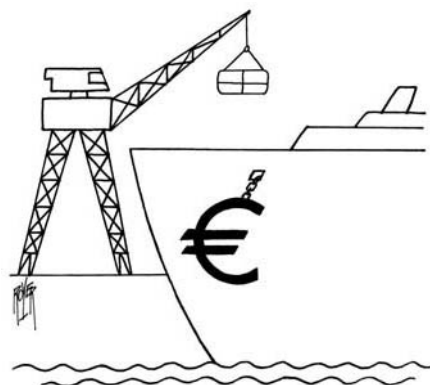
„...a fogyasztók sem felkészültebbek: amikor az első frankot és Eurót is tartalmazó számlák megérkeztek a háztartásokba, a polgárok 20 százaléka az Euró-összeget fizette be frankban – a tartozásnak pusztán hatodát egyenlítve ki ezzel.”¹⁸

Az előbbi példák arra figyelmeztetnek, hogy még a legelemibbnek tartott dolgok is problémát jelenthetnek egyeseknek, és még a legnagyobb evidenciákra is fel kell hívni a figyelmet.

3.5. Gazdasági hatások

Az előbbieken részben már szóba kerültek az Euro bevezetése nyomán fellépő gazdasági következmények megemlítése, tekintsük azonban át ezeket valamivel nagyobb részletességgel is.

Az EMU piacán belül egyértelműen nagy könnyedséget jelent az új fizetőeszköz megjelenése a nemzetek közötti kereskedelemben. Igaz ugyan, hogy a vámunió és a tőke szabad áramlása már eddig is jóval szorosabbá tette a kapcsolatot az országok között, szemben egy nem EU-tag országgal való kereskedelem esetén, azonban a maximális árfolyam-stabilitás megvalósulása által az ezen országok közti export-import gyakorlatilag minden tekintetben belkereskedelemmé vált. Ez nyilvánvalóan élénkítő hatást fog kiváltani az országok közti termékforgalomban, hiszen megszűnt egyrészt a devizaátváltással kapcsolatos költségek eredményezte veszteség, másrészt az árfolyamkockázat is mint rizikófaktor.

¹⁸ Eurohadművelet Franciaországban – Index, 2001. május 24. [11]
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro0224>

Másik jelentős eredmény, hogy az Euró bevezetése mindenképpen egységesebb piacot fog kialakítani az árszínvonalat illetően is. Az előbbieken vázolt vásárlási turizmus ugyan továbbra sem fog teljesen megszűnni, és nyilván a termékek eladási árai nem fognak teljesen kiegyenlítődni, de az összehasonlíthatóság által várható, hogy a szélsőségek egyre inkább egymáshoz fognak közeledni. Természetes, hogy a vásárlók a napi árucikkeket továbbra is hazájukból fogják beszerezni, függetlenül az árak mértékétől, de a nagyobb értékű termékek piacán mindenképpen jelentős változások várhatóak, mégpedig minden valószínűség szerint csökkenő irányban.

„...senki sem fog átrándulni Spanyolhonból Olaszországba azért, mert ott 7 Euróval olcsóbban kap meg egy pólóinget. A tartós, nagy értékű fogyasztási cikkek esetében viszont már komolyan szóba jöhet egy kis kirándulás mondjuk egy Ford Mondeo gépkocsiért, mert ennél az Euro-zónán belüli árkülönbségek megközelítik a 60 százalékot. Ez szélsőséges példa ugyan, de 40-50 százalékos árdifferenciák gyakorta előfordulnak, ami alighanem árcsökkentésre kényszeríti majd néhány ország termelőit és kereskedőit. A KPMG Consulting tanácsadó cég felmérése szerint a nyugat-európai nagyvállalatok háromnegyede úgy látja, hogy a különböző európai országokban alkalmazott áraiuk sávja szűkülni fog.”¹⁹

X. ábra – Egy bécsi cipőbolt kirakata 2001 novemberében²⁰

hogy a kereskedők nem módosíthatják a termékek árait. Márpedig minden

Érdemes kissé komolyabban megvizsgálni az árak alakulását. Igaz ugyan, hogy az átváltás fix árfolyamon történik, de azt senki sem írta – nem is írhatja – elő,

¹⁹ Csúnya árak – HVG 1999/1. (1999 január 9.) – 65. oldal [12]

²⁰ Saját készítésű fénykép

logika azt diktálja, hogy ezt tegyék, ugyanis az eddigi „nice price” divat, vagyis a kerek árakból való minimális lecsípés annak érdekében, hogy olcsóbbnak éreztessük a terméket, minden valószínűség szerint ezután is aranykorát fogja élni. Nem nehéz kikövetkeztetni, hogy az árak többsége milyen irányban fog elmozdulni, ennek következtében pedig bizony számottevő árdrágulás várható a termékek javarésznél.

„A francia supermarketek vezetői máris olyasmin törik a fejüket: kínáljuk-e a joghurtot továbbra is négyes csomagokban, hogy 7,95 frank és 1,21 Euro legyen az ára, vagy csomagoltassuk mondjuk hatosával, és akkor 1,9 eurót lehet ráírni? [...] Hasonló dilemmával lesz kénytelen megküzdeni több tízezer kereskedő, köztük a brit Marks & Spencer áruházlánc, amelynek az Euro-zóna 11 tagállamából tízben vannak üzletei. Náluk most az a pólóing, amelyik Franciaországban 109 frankba kerül, Németországban 25,95 márkáért, Spanyolországban 1995 pesetáért, Olaszországban viszont 32 ezer líráért kapható. Ha viszont ugyanezeket az árakat euróban fejezzük ki, azt találjuk: az ársáv a „szép” 11,98-tól a „csúnya” 16,55-ig terjed. Az Euro-zóna legtöbb tagállamában már most kettős árkiírást alkalmazó Marks & Spencer úgy tervezi, egyelőre megtartja mostani árait, de hosszabb távon alighanem úgy alakítja át árképzését, hogy a cédulák euróban legyenek tetszetősek - akkor viszont egyes cikkeken kevesebbet, míg másokon többet fog keresni.”²¹

Tekintsük át egy táblázat erejéig, hogy az új lélektanilag marginális árak milyen értéket képviselnek a kivonuló valutákban, mekkora arányban változtatva meg ezzel az árakat. A táblázat első felében azt vizsgáltuk, hogy az eddigi határok ezentúl milyen értéket képviselnek majd pontosan, illetve mennyire lehet „felturbózní” őket. A másik oldalon az új mérföldkő eddigi

²¹ Csúnya árak – HVG 1999/1. (1999 január 9.) – 65. oldal [12]

értékét nézzük, illetve hogy mennyit kérhettek el eddig azokért az árucikkekért, amelyek ezentúl ennyibe kerülnek majd. Az egyszerűség kedvéért kerek összegekkel számolunk, nem pedig csupa kilences végződéssel.

3. Tábla – „Nice price” Euróban és a nemzeti fizetőeszközökben

		100 hazai				€ 100		
		<i>Szorzó*</i>	<i>Pontos összeg</i>	<i>Mennyit lehet elkérni</i>	<i>Különbőzet</i>	<i>Pontos összeg</i>	<i>Mennyibe kerülhetett előtte</i>	<i>Különbőzet</i>
	ATS	× 10	€ 72,67	€ 75	+ 3,2%	1.376,03	1.300	+ 5,8%
	BEF	× 10	€ 24,79	€ 25	+ 0,8%	4.033,99	4.000	+ 0,8%
	FIM		€ 16,82	€ 17	+ 1,1%	594,57	600	– 0,9%
	FRF		€ 15,24	€ 16	+ 4,9%	655,96	600	+ 9,3%
	GRD	× 100	€ 29,35	€ 30	+ 2,2%	34.075	32.000	+ 6,4%
	NLG		€ 45,37	€ 45	– 0,8%	220,37	200	+ 10,2%
	IEP		€ 126,97	€ 130	+ 2,4%	78,76	75	+ 5,0%
	LUF	× 10	€ 24,79	€ 25	+ 0,8%	4.033,99	4.000	+ 0,8%
	DEM		€ 51,13	€ 50	– 2,2%	195,58	200	– 2,2%
	ITL	× 1000	€ 51,64	€ 50	– 3,2%	193.627	200.000	– 3,2%
	PTE	× 100	€ 49,88	€ 50	+ 0,2%	20.048,20	20.000	+ 0,2%
	ESP	× 100	€ 60,10	€ 60	– 0,2%	16.638,60	16.000	+ 4,0%

* A nagyságrendek tartása végett némelyik valuta fel lett szorozva egy-két helyiértékkel. Például egy 100-as szorzó esetében az összegek 10.000 hazaira vonatkoznak.

Noha ez csak egy egészen egyszerű számítás volt, és természetesen korántsem tükrözi hűen a majdan kialakuló viszonyokat, arra azonban mégis elegendő, hogy szemléltesse: a kereskedők és a termelők vélhetően nem fognak rosszul kijönni ezen helyzetből, annak ellenére, hogy egyes esetekben mínusz érték szerepel, vagyis lesz amikor a vásárlók fognak jobban járni. A kapott néhány százalék természetesen nem képvisel semmiféle átlagot, csupán néhány példa a sok közül, és nyilván lesznek tisztességes kereskedők illetve termelők, akik nem ilyen módszerekkel törekednek nagyobb haszonszerzésre, de vélhetően lesznek olyan piaci szereplők, akik még a fentiebbnél is pofátlanabb mértékben használják ki az új helyzetet. Természetesen ez nem fogja a termékskála minden elemének árát átformálni, de nagyobb értékű áruk esetén bizony komoly hatást fejthet ki, főleg az újonnan kijövő árucikkekre, és nem kizárt, hogy akár még az inflációs rátát is ide vagy oda billenti egy-két tizedszázalékkal.

Az árszínvonal alakulása mellett nem mellékes szempont a bérek, fizetések összehasonlíthatósága sem. Nagyjából hasonló problémákhoz vezethet, hogy az árak ne csak a termékek révén közeledjenek egymáshoz, de a munkaerő „ára” is harmonizálódjon. Könnyen elképzelhető, hogy mekkora lelkesedést fog okozni mondjuk egy portugál szőlősgazdánál, ha összehasonlítja keresetét egy francia borással, aki ugyanazzal a munkával a dupláját keresi az övének. Az, hogy ez a probléma eddig nem okozott különösebb felháborodást, az pontosan ugyanazon okokra vezethető vissza, mint a termékek árainak esetében.

3.6. Az „úttörő” Euro

Nilván sokan vannak akik úgy gondolják, az Euro elsőként valósítja meg azt az elképzelést, hogy több ország ugyanazt a fizetőeszközt használja. Nos, ami azt illeti, ilyen pénz már létezik egy ideje, mégpedig

egyes közép afrikai államok megegyezése nyomán. Ezek az országok az Afrikai Valutaközösségi Frank (CFA Frank) által az Euróhoz hasonlatos rendszert alakítottak ki. Persze az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy noha törvényes fizetőeszközként elméletileg ezen pénznem funkcionál, a népesség döntő többsége valószínűleg máig szívesebben fizet a bankjegyeken ábrázoltakkal, lásd antilop, kecske, gabona, ökör, stb.

7. ábra – 500 CFA Frank

8. ábra – Cosimo de Medici ezüst és X. Leo pápa aranypénze az 1500-as évekből

A lelkesebbek eztán bizonyára felkiáltanak: „Na jó, de Európában még sosem volt ilyen elterjedtségű közös pénz!” Pedig bizony volt, méghozzá nem is kifejezetten rövid ideig. Ha kicsit visszatekintünk

néhány évszázaddal korábbra, akkor bizony rájövünk, hogy az akkori pénzek, melyek szinte kizárólag nemesféméből – aranyból illetve ezüsből –

készültek, szerte Európában gyakorlatilag teljes mértékű „konvertibilitást” élveztek. Igaz ugyan, hogy minden nemzet, vagy néhol akár minden város, uralkodó másféle pénzeket veretett magának, de a „lényeg”, vagyis a pénz tartalma mégis teljesen ugyanaz volt, így a kereskedelemben végül is elfogadott fizetőeszközök voltak az arany- és ezüstérmék, bárhol is verték azt.

Mégsem tehetjük fel azonban a kérdést, hogy a fentiek tükrében vajon előrelépés, vagy inkább visszalépés a közös pénz bevezetése. A mai világ gazdasági és pénzügyi vetületeit tekintve természetesen hatalmas eredmény, hogy tizenkét, a világ gazdaságát és más területeit egyaránt lényegesen meghatározó országot sikerült ezen a területen ilyen szorosan összekapcsolni. Ez a valutaközösség fejlettségi szintjénél és meghatározó erejénél fogva egyaránt kivívta a jogot, hogy még csak eszünkbe se jusson a fentiekhez hasonlítani.

4. AZ EURO HATÁSA A NEMZETKÖZI PIACOKRA

A következő fejezetben az EMU-tagországon kívülre tekintünk, megvizsgálva, hogy a külpiacon az Euróra váltás milyen hatásokat gyakorol, illetve hogy az új közös pénz mekkora erőt képviselhet majd a nagy valuták sorában. Természetesen külön szempontok alapján kell értékelni az EU, de nem EMU-tagok helyzetét, az EU-hoz közel eső, azzal különösen élénk kereskedelmet folytató országok, valamint a távolabbi, kevésbé érintett nemzetek helyzetét.

4.1. A kimaradt EU országok helyzete

Ezen országok közé – mint arról néhányszor már említést tettünk – három nemzetet sorolhatunk, Nagy-Britanniát, Dániát és Svédországot. Az ő helyzetük azért különösen speciális, mivel az országok az Európai Unió tagság révén inkább belpiaci kapcsolatban vannak az Euro-zóna országai-val, mégis inkább külsőnek számítanak, ez pedig a kereskedelemben nyilván hátrányokat vonz majd magával. Az árfolyamkockázat és a váltási költségek eddig nyilván nem okoztak az átlagosnál nagyobb problémát, hiszen ezzel mindegyik országnak egyaránt számolnia kellett, eztán viszont az elmaradt előnyök révén könnyen az egységes európai piactól való elszigetelődés lehet a következménye az Euro elutasításának. Az országok vezetői maguk is tisztában vannak vele, hogy a kimaradás bizony kockázatos vállalkozás. Egyrészt nemzeti valutáik befolyása is nyilván csökkenni fog nemzetközi tekintetben, másrészt komolyabb versenyre való felkészülést igényel majd egy EMU-tagországgal való vetélkedés, főleg egy másik EMU-tagországgal szemben, de nem utolsó sorban Unión kívüli partnerek esetén is. A problémát egyébként igen találóan fogalmazta meg egy dán politológus a helyi tévében:

„A dánok régi dilemmája, hogy ha csatlakozunk, nem esznek-e meg a nagy országok. De ha nem csatlakozunk, nem esznek-e meg még inkább?”²²

A kérdés a fentiek után adja magát: ezen nemzeteknek vajon miért érte meg jobban saját valutájuk megtartása az Euro ellenében? Anno, a görögöknél a válasz egyértelmű volt, hiszen nekik az EMU-tagság volt minden vágyuk – amint ezt a későbbiekben be is bizonyították – csak éppen az előírt konvergencia-kritériumok egyikének sem voltak képesek megfelelni. A maradék három ország esetében viszont ennél jóval komolyabb okokat kell keresnünk, hiszen ezek a nemzetek minden tekintetben egyértelműen Európa elitebb feléhez tartoznak, így ilyen problémáik nemigen voltak. A válasz valószínűleg abban rejlik, hogy ezen országok lakosai igencsak meg vannak elégedve a jelenleg használatos fizetőeszközzel, és nincs kedvük felcserélni azt egy bizonytalan újra. Másik indok lehet a túlzottnak vélt egységesedés iránti ellenszenv. Az angolok estén ez már említésre került, náluk mind a kormány, mind a közvélemény többsége az Euro ellen voksolt. A másik két ország esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet, Dániában a kormány a közös valuta mellett állt, de a népszavazás mégis elutasította azt. Svédországban mind a közvélemény, mind a politika megosztott, de egyelőre ők addig halogatták a határozott döntést, míg végül is egyelőre kimaradtak.

Az elszigetelődés azért is érdekes, mert a leginkább bezárkózottnak tartott franciák is bevezették az Eurót, bár nélkülük a közös pénz valószínűleg örök ábránd maradt volna. Akad azonban olyan európai nemzet is, mely nem csak az Eurót, de magát az EU-t is elutasította. Norvégia és Svájc népe a kormányok többszöri próbálkozása ellenére sem volt hajlandó „aláírni” a csatlakozást. Utóbbi olyannyira függetlennek kíván lenni, hogy csak most jutottak arra a pontra, mikor az ENSZ csatlakozásról *esetleg* hajlandók tárgyalni. Ezek a nemzetek nyilván sokat hangoztatják, hogy az EU-n kívül

²² Koppenhágai elágazás – HVG 2000/40. (2000. október 7.) – 8. oldal [13]

maradás nem döntötte romba gazdaságaikat, viszont Norvégia valószínűleg nagyságrendekkel kevésbé lenne meghatározó nemzet, ha véletlenül nem találnak nem csekély mennyiségű olajt a tengerben, míg Svájc végül is joggal mondhatja: „Miért integrálódjunk a többiekhez, mikor mindenkinek nálunk van a pénze?”

A helyzet a dánok esetében azért is különösen furcsa, mert ők elméletileg – bizonyos szempontból – az Euro-zóna tagjainak tekinthetők. A dán korona ugyanis már vagy húsz éve, egészen pontosan 1982 óta a német márkához van rögzítve, vagyis 1999 óta az Euro és a dán korona közt ugyanolyan fix árfolyam létezik, mint az Euro és bármelyik tagdeviza között.

A következő néhány év fő kérdése minden bizonnyal az lesz, hogy a kormányok és a közakarat továbbra is megmakacsolják magukat, vagy pedig, látva az Euro nyújtotta előnyöket, illetve azt, hogy a közös valuta, a saját nemzeti fizetőeszköz elvesztésén túl gyakorlatilag semmilyen hátrányt nem jelent senkire sem, megbékélnek az integrálódás gondolatával, és ha nem is örömnappal közepette, de támogatják az új valutát.

4.2. A közeli szomszédok

Akiket kívülállóként a legjobban érint az átállás, azok mindenképpen az EU-hoz közeli, országaival jelentős kereskedelmet folytató nemzetek. Gazdasági értelemben a bevezetésnek tulajdonképpen nincsenek rendkívüli hatásai, csupán az eddigi nyugat-európai valuták sokasága eztán egyként jelentkezik. Természetesen jelentős könnyedség lesz a külkereskedelemben, hiszen amit eddig öt-hat féle valutában kellett nyilvántartani, illetve köztük átváltani, azt ezután elég egyetlen pénznemben tartani, ami olyan szempontból is jótékony lehet, hogy aki eddig meghatározott országokkal folytatott csak külkereskedelmet, annak ezután némileg egyszerűbb lesz új piacokat szereznie az EMU-n belül, hiszen nem kell tartania az átváltási és árfolyamveszteségektől.

Kihatással van az átállás természetesen ezen országok lakosságára is, mivel a nyugat felé megvalósuló turizmus kapcsán, no meg persze tartalékolási célokból is, igen sok ember jelentős vagy kevésbé jelentős EMU tagvalutával is rendelkezik. A pénzek egy része devizaszámlán van tárolva, többsége azonban készpénzben, így ezekben az országokban is komoly felkészülést igényel a valutaállomány lecserélése. Természetesen a tagállamoknál lényegesen kisebb mértékű akciók illetve szervezés szükségeltetik, de nagy könnyelműség lenne félvállról venni az átállást. Az Euróra való váltás lebonyolításánál itt szinte kizárólag a bankszféra, illetve némileg a pénzváltók érintettek, hiszen fizetőeszközként nem fog a közös pénz szolgálni, így nem is nagyon jöhet szóba más. Az átállást egyébként televíziós beharangozó reklámok is hirdetik, figyelmeztetve a lakosságot az időbeni átváltásra.

A kereskedelmi bankok többsége 1999 januárjától kínál Euro számlavezetést ügyfeleinek. Az átváltás a gyakorlat alapján ezekben az országokban is ingyenes, hasonlóan a tagországokban, bár törvény már nem írja elő, csak a nemzeti jegybankok ajánlják. Az átváltás legegyszerűbb módja, hogy a készpénzzel rendelkező személy Eurószámlát nyit, majd erre fizeti be márkáját, schillingjét, líráját, illetve amilyen bankjegyekkel rendelkezik. 2002. január 1-je után pedig már fel is veheti róla akár a teljes összeget – Euró-

9. ábra – Unicef plakát az aprópénzek adományozása céljából

ban. Kérdés azonban, hogy mi történjen a külföldi érmékkal, melyekkel a bankok köztudottan nem foglalkoznak. Nos, Magyarországon csupán egy bank, az OTP vállalta, hogy ideiglenesen foglalkozik aprópénz bevételeivel, de azok közül is csak néhányval, és tetemes, 25%-os jutalék felszámítása mellett. Néhány szervezetnek azonban eszébe jutott, hogy noha az egy személy tulajdonában lévő fémpénz nem képvisel nagy értéket, együttes

értékük óriási mennyiség, éppen ezért akciókat szerveztek, hogy az emberek ajánlják fel aprópénzeiket adományként, mivel sok más értelmes dolgot amúgy sem tudnának tenni velük. Hazánkban például minden nagyobb bankfiókban megtalálható a Unicef ebből a célból felállított gyűjtőládája és plakátja. A pénz beváltásának másik lehetséges módját kínálja néhány nagyobb kereskedő. Magyarországon például a Skála & Centrum áruházlánc akciót hirdetett, melynek keretében a vásárlók márkáért, schillingért illetve líráért is vásárolhatnak. Az árfolyamokat természetesen úgy állapították meg, hogy azért legyen valami hasznuk az üzleten, de nem térnek el nagymértékben a banki árfolyamoktól, így láthatóan nem az átverés a céljuk. Az akció végül is logikus, hiszen igaz, hogy némileg rosszabbul járunk, mint a banki megoldással, mégis sok ember, főleg idősebbek számára könnyedség lehet az, ha nem kell érdeklődni a körülményes bankszámlanyitásról, költségekről, jutalékokról, kamatokról, hanem egyszerűen vásárlási utalványt vesznek valutáért, amit aztán majd levásárolnak.

A bankok egyébként nyár környékén az „In-Currency”-ben (EMU-tagdevizában) vezetett számlákat Euróra írták át, innentől kezdve pedig előbb még csak lebeszélték az ügyfeleket az IC-számlák nyitásáról, majd az év vége felé egyes helyeken már kizárólag Eurószámla nyitására volt lehetőség. A pénzintézetek december 31-éig ígértek a pénzek ingyenes átváltását, néhol pedig az újévet közvetlenül megelőző időszakban csekély jutalékot számítanak fel a tagországok valutáinak befizetése után.

Érdekes, hogy az angol elutasítás ellenére néhány nagyobb Brit áruházlánc azt tervezi, hogy üzleteiben Euróval való fizetést is lehetővé tesz. Ez különösképp azért jelentős, mert ez komoly jele annak, hogy noha az angolok – sok más országgal egyetemben – szívükkel saját valutájukra, nevezetesen a fontra szavaznak, eszük már nekik is kezdi azt diktálni, hogy a közös pénz bizony olyan gazdasági lehetőségeket rejt magában, amiket szintén nem könnyű visszautasítani.

„A The Guardian című brit napilap által megkérdezett 38 kereskedelmi hálózat közül tizenkettő közölte: 2002. január 1-jétől valamennyi üzletében, vagy legalább a legnagyobbakban lehet majd fizetni a közös európai valutával. [...] A Marks and Spencer áruházlánc illetékesei a brit lapnak elmondták: azzal számolnak, hogy az idegenforgalmi látványosságok közelében lévő üzletekben jelentős számú turista fizet majd a közös pénzzel. – Harminc olyan üzletünkben, ahol különösen sok turista fordul meg, külön pénztárgépeket állítunk forgalomba. A többiben a vásárlók az ügyfélszolgálati irodákban fizethetnek majd a közös európai valutával – mondta az üzletlánc szóvivője.”²³

4.3. Az Euro versenyképessége a világpiacon

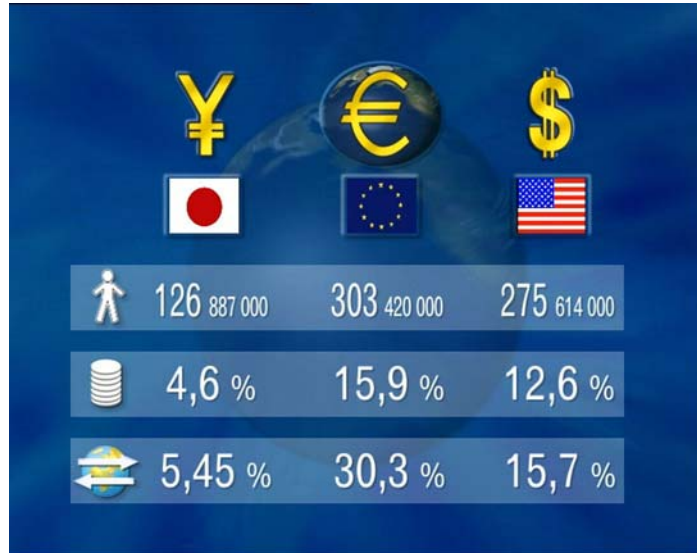

A világ különböző piacain az Euro bevezetése után három pénz lesz jelen, mint vezető valuta. A dollár, mint az amerikai és általában világkereskedelmi piacon szereplő valuta, az Euro, mely elsősorban Európa és az azt körülvéő országokban lesz igen elterjedt, és a Yen, mely a távol-keleti piac fő értékmérője. Világpénz szerepet eddig egyértelműen a dollár játszott, mivel a nagy nyugati valuták – mint angol font, német márka, francia frank, svájci frank – pontosan a mögöttük álló piac nem túl nagy mérete miatt képtelenek vezető szerepre törni, noha teljesítményük felvette a versenyt a tengerentúli pénzzel. Az európai piac egységesedével, és ezen vezető pénzek egyesítésével viszont az Euro hosszú távon már komoly mértékben veszélyeztetheti a dollár mai szerepét, és könnyen babérajaira törhet. A EU piaca ugyanis bizony sok tekintetben az USA piacán felül teljesít. A lakosság száma önmagában még nem döntő tényező, hiszen

²³ Januártól a britek is fizethetnek Európában – Euro.hu, 2001. december 10. [14]
http://www.euro.hu/pages/eurodetailframegenerator.asp?related=3&azonosito=*

nagyságrendileg megegyezik a két piac populációja, de a világ GDP-je és a világkereskedelemből való részesedése, és más egyéb mutatók alapján is maga mögé utasítja az amerikai és a távol-keleti piacot egyaránt.

Az itt látható összevetésben jól megfigyelhető, hogy az Unió az említett három mutató terén számottevő előnyre tesz szert mindkét vetélytárral szemben, és noha a Japán piac adatai természetesen közel sem foglalják magukba az egész délkelet-ázsiai piac teljesítményét, a fölény még akkor is igen érezhető

10. ábra – A három piac összehasonlítása a lakosság, a világ GDP-jéből való részesedés, valamint a világkereskedelemből való részarány tekintetében²⁴

lenne. Az Euro egyébként meglehetősen ijesztő startot produkált, mivel nagyjából két évig folyamatos esés jellemezte a dollárhoz viszonyított árfolyamát. Az 1999 januári indulásnál 1,08 dollárban határozták meg a váltási árfolyamot, de ez az arány előbb esni kezdett, aztán szép lassan a mérleg nyelve átbillent a másik oldalra, majd az Euro tovább esett és az igen szerény 0,84 dolláros mélypont elérése után indult csak igen lassú növekedésnek.

Az Euro jó nemzetközi szereplésének esélyei azonban nagyban függenek az Eurót használók megelégedettségétől, és az Európán belüli sikerektől. Ha ugyanis a külső szemlélők egy stabil, közkedvelt valutát látnak benne, mely a világ legnagyobb egységes piacát szolgálja ki, akkor esély van arra, hogy az amerikai piac esetleges megtorpanása láttán – amelyre a mostani recessziót mutató elemzések és a sajnálatos események kapcsán van esély –

²⁴ Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/multimedia/select/euro2001/euro12.jpg>

egyes kereskedők, multinacionális vállalatok az Eurót helyezik előtérbe, komoly versenyhelyzetet teremtve ezzel, mely végső soron képes lehet megtörni a dollár évtizedek óta tartó egyeduralmát.

4.4. A „tizenharmadik” ország

Amikor az ember arról beszél, hogy az átállás miként érinti azokat az országokat, melyek majd az új valutát használják, nyilván kizárólag a tizenkét EMU-tagországra gondol, noha ez a réteg nem csak ezen nemzetek köre. Természetesen vannak olyan törpeállamok is amelyek szintén Eurót használnak majd, mint Monaco (volt monacói és francia frank), Vatikán és San Marino (volt vatikáni és olasz líra), de tekintsünk most el ezen banán-koztársaságoktól, hiszen „belterületi” jellegük révén az átállás a tagországokhoz hasonló menetben zajlik majd.

Kérdés azonban, hogy miként érinti az Euro megszületése azokat az államokat, melyek ugyan rendelkeznek saját hivatalos fizetőeszközzel, a közforgalomban lévő pénz azonban mégis valamelyik nyugati valuta, leginkább német márka. Kelet-Európa szegényebb területein, mint például Albánia, Moldávia, Románia, Ukrajna, Jugoszlávia egyes részein szinte teljesen fizetőképessé az a személy, aki német márkát tart magánál. Románia magyarlakta vidékein a mai napig szívesen látott pénz a forint, és nem csak a látogató magyarországi rokonok és turisták részére, de a belső forgalomban is.

11. ábra – 1 bosnyák konvertibilis márka

Bosznia-Hercegovinában például olyannyira speciális a helyzet, hogy az ottani hivatalos fizetőeszköz nem más, mint a konvertibilis márka, melynek árfolyama mindenkor a német márkáéval

egyezik meg. A jövőben Boszniában továbbra is ez a pénz marad a fizetőeszköz, melynek árfolyamát az Euróhoz rögzítik a német márkáéval megegyező

1,95583-as átváltási árfolyamon. Montenegróban még ennél is tovább mentek, ott a jugoszláv dinár után ugyanis most ténylegesen a német márka a hivatalos pénz, így a valuta megszűnésével az Euro lesz az autonóm köztársaság hivatalos fizetőeszköze.

A német márka cseréje azért is kap különösen nagy hangsúlyt, mivel ebből a pénzből van a legnagyobb állomány az EU-n kívül, már ami az Euro valutát illeti. A hivatalos becslések szerint 280 milliárd márkányi készpénz található Németországon kívül, ami többszöröse az országon belüli mennyiségnek.

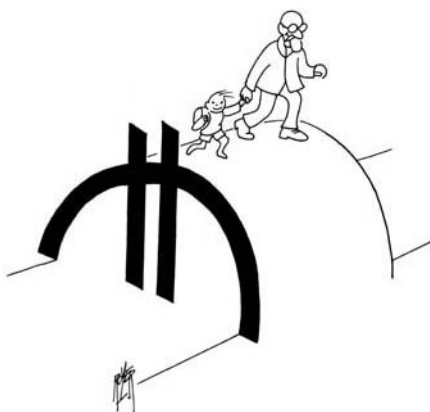
Szinte lehetetlen megjósolni, hogy azokban az esetekben, ahol a hivatalos pénzen felül használatosak a nyugati valuták, továbbra is a régi, nemzeti valuta marad-e a fizetőeszköz, vagy pedig a lakosság gyorsan alkalmazkodik az új helyzethez, és rögtön az Eurót kezdi használni. Valószínűnek tűnik azonban, hogy párhuzamos periódus ott is hamar ki fog alakulni, hiszen a márka utánpótlása megszűnik, és lassanként mindenhol kivonódik a forgalomból, de az átállás üteme mindenképpen jóval elnyúlóbb lesz az Unión belül. Vigyázzunk tehát, ha valaki felteszi nekünk a kérdést, hogy az év végén megszűnik-e a német márka. Lehet, hogy a válasz nem is olyan egyszerű.

5. MAGYARORSZÁG ÉS AZ EURO

Hazánk kapcsolata a közös pénzzel nyilván több, mint egy átlagos kívülálló országé, mivel néhány más állammal egyetemben régóta kilátásban van az ország Európai Unió csatlakozása, aminek velejárója az is, hogy majdan a Forint is az EMU valutákhoz hasonló sorsra jut. Az utolsó fejezet az eddigi integráció körül lezajlott eseményeket veszi számba, valamint Magyarország kilátásait az EU valamint EMU csatlakozást illetően.

5.1. A csatlakozási tárgyalások és az Unió bővítése

Magyarországon – mint a kelet európai államok javában – a nyolcvanas évek végéig szocialista típusú tervgazdaság működött, mely a nyugati országoknál természetesen jóval gyengébben teljesített, így ezekben az években számos ok alapján szóba sem kerülhetett az Európai Gazdasági Közösség tagságának elnyerése. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy ekkoriban még az EU elődjeként a szervezetnek közel sem volt a maihoz hasonló súlya, bár célkitűzései és terjeszkedése már akkor is ismertek voltak.

Hazánk és a nyugati országok a rendszerváltás után egyaránt fontosnak érezték, hogy a keleti blokk piacgazdasággá való alakulásának végére az Unió tagság tegye pontot. A kilencvenes évek elején az akkori optimisták szent meggyőződéssel vallották, hogy az ezredfordulón a hegyeshalmi határ átlépését csupán – a mai schengeni határokhoz hasonlóan – az autópályán haladva a két út találkozásánál érezhető apró döccenés jelenti majd. Az integrálódás első kézzelfogható jeleként Magyarország 1991 végén társulási szerződést írt alá az éppen azokban a napokban megalakuló Európai Unióval. Ekkor természetesen a konkrét csatlakozás még nem kerülhetett

szóba, mivel az ország az új, kapitalista rendszerű gazdaság felépítésével volt elfoglalva. Néhány év elteltével azonban már konkrétan is előtérbe kerültek a nyugati szervezetekhez való csatlakozások előkészítése, melynek keretében 1994-ben hazánk benyújtotta az Európai Unióhoz a csatlakozási kérelmet. Innentől kezdve, habár az átalakulással járó nehézségeket – mint munkanélküliség, infláció, stb. – még korántsem sikerült leküzdeni, de a piacgazdaság végül is már úgy, ahogy működött, és a gazdaság is lassú javulásnak indult, bár versenyképesnek még korántsem volt nevezhető.

A kilencvenes évek második felének csatlakozási szempontból fő feladata a gazdaság és egyéb területek minden egyes elemének „EU-konformmá” tétele volt. Ennek körébe tartozik a jogharmonizáció, a mezőgazdaság és az ipar versenyképessé tétele, a gazdasági növekedés élénkítése, az infláció és a munkanélküliség leszorítása, valamint számos egyéb teendő, ami során kellően megérünk az Uniós tagságra. Ennek a kihívásnak a sikeres megvívásához nyújtott hathatós támogatást az Unió által létrehozott tucatnyi pénzalap és támogatási program. A Phare, SAPARD és számos más programok egyaránt arra a célra jöttek létre, hogy az elmaradott keleti blokk és a majdan csatlakozni kívánó országok felkapaszkodását segítség elő a gazdaság egy-egy meghatározott területén. Az egy cipőben járó nemzetek egyébként egymást is segíteni igyekeztek a fejlődésben, így hozták létre a Közép-Európai Szabadkereskedelmi Társulást is, a CEFTA-t, mely az EU előretörése nyomán jelentősen megfogyatkozott és háttérbe szorult EFTA mintájára jött létre.

A mai helyzetet szemlélve elmondhatjuk, hogy Magyarország a csatlakozási tárgyalások nagy részét lezárta az Unióval, és csupán néhány, de nagy horderejű kérdéskör esetében kell lépéseket tennie a tagság elnyerése érdekében. Ha minden a tervezett ütemben halad, akkor a jövő év végére várhatóan sikerül befejezni az előkészítő szakaszt, és sor kerülhet a csatlakozás lebonyolításának megkezdésére. Az Uniós tagságot természetesen népszavazásnak kell jóváhagynia, illetve mind a csatlakozni kívánó ország, illetve az összes Uniós nemzet parlamentjének meg kell szavaznia, és csak

ezután kerülhet sor a csatlakozási dokumentumok szentesítésére. A jelenleg kitűzött cél, hogy az első körben felveendő tagjelölt nemzetek polgárai teljes jogú tagként vehessenek részt a 2004-es európai parlamenti választásokon.

A közelmúltban éles viták bontakoztak ki arról, hogy a csatlakozásra váró országokat – a mindenkori terveknek megfelelően – egy vagy két hullámban vegyék-e fel, vagy különböző időpontokban. Magyarországnak természetesen az utóbbi verzió lenne megfelelő, hiszen ez esetben könnyen lehet, hogy hazánk lenne az első új tagállam. Végül is logikusnak tűnik a külön-külön megoldás, hiszen egy országot – történetesen mondjuk minket – miért érjen hátrány, mert egy másik nemzet elmarad a várakozásoktól. Ennek ellenére mégis bizonyos, hogy a „nagybani” tagfelvétel valósul meg, hiszen az Unió számára komoly változásokat jelent egy új ország vagy országok integrálása, és ezt a procedúrát vélhetően jobb egyszer végigvinni.

Szintúgy vannak olyan irányú elképzelések, hogy noha az újdonsült tagok az Unióban teljes jogú tagsággal fognak rendelkezni, a belépéskor egy hét év hosszúságú, úgymond átmeneti időszak venné kezdetét, ami alatt a munkaerő-áramlás kapcsán még bizonyos korlátozások lennének. Ez valószínűleg annak a magyarázata, hogy a közép-európai országok árszínvonala az Unió országai alatt van, ami a bérek terén különösen igaz, így az Unió végül is joggal tart attól, hogy a keleti olcsó munkaerő elárassza Nyugat-Európát, mielőtt a béreket sikerülne jobban közelíteni a mostani Uniók fizetésekhez.

Az igazat megvallva a 2004-es dátum nem az első, amivel biztatják a csatlakozásra váró országokat, bár ez az időpont a korábbiakhoz képest – amikor még előbb 2000-et, ezt követően 2002-t, majd 2003-at lehetett hallani – már valamivel realiztikusabbnak tűnik. Ennek ellenére „nem kizárt” hogy a tényleges felvételre csak ezt követően, úgy 2006 körül kerül sor. Az eddigi gyakorlatot látva nem nehéz megállapítani, hogy hazánk csatlakozására mindig az aktuális időpontot követően nagyjából két év múlva fog sor kerülni. Úgy tűnik, a csatlakozni vágyó országok esetében ennyi a „lebegtetési sáv”.

5.2. Hazánk Eurós kilátásai

Noha a maastrichti kritériumok, vagyis az Unió tagság elnyeréséhez teljesítendő feltételek egybevágnak az EMU-tagság elnyerésének konvergencia-kritériumaival, az Euro bevezetésére nagy valószínűséggel az EU tagság elnyerésekor nem fog még sor kerülni. Ezt a feltevést egyébként még Unió körökben is szinte nyíltan felvállalják, mivel ekkora méretű pénzügyi integrációt komoly előkészítő munka kell, hogy megelőzőn, ami egyáltalán nem azonos az EU tagság előkészületeivel. A becslések szerint amennyiben 2004-ben realizálódik Magyarország EU tagsága, úgy 2006-ban sor kerülhet az Euro bevezetésére. Ez utóbbi valóban reálisnak tűnik, mármint a két éves intervallum, hiszen Unió tagként már valóban elegendő egy kétéves átállásban gondolkodni, mivel a gazdaság már a közös piac tagjává válik, és nyilván szerencsésebb minél előbb bevezetni az ott addigra már működő közösségi valutát.

Az Eurós árfolyamrögzítés terén egyébként igen jó úton halad a gazdaság. Ha megfigyeljük az elmúlt három év alatti Euro és forint közötti árfolyam-ingadozásokat, akkor igen kellemes meglepetésben lehet részünk. Az 1999 eleji starton az árfolyamot mintegy 252 forintban állapították meg, és ezt követően az arány szinte végig 250 és 260 forint között mozgott. Igen ritkán fordult elő, hogy több mint 260 forint tett ki egy Eurót, de volt olyan is, amikor ez a szám 245 volt. Összességében kijelenthető, hogy az Euro bevezetése óta hazánk valutája egy nagyjából $\pm 2,5\%$ -os sávban mozgott a közös pénzhez viszonyítva, ami nagyjából megfelel az első valutakígyó lebegtetési sávjának. Mostanában hallani lehetett arról, hogy a kormány tervezi egy-két év múlva, hogy a forint árfolyamát – függetlenül az EU és EMU tagságtól – az Euróhoz rögzíti, hasonlóan a dán koronához. Az előbbieket szem előtt tartva, az elképzelésnek talán van is némi valóságalapja.

A forint valutakosarát az idők során egyre inkább az Euróhoz igazították. 1999 előtt a valutakosár 70%-ban német márkát, 30%-ban pedig USA dollárt tartalmazott. Az arányok 1999-ben még nem változtak, leszámítva, hogy a márka szerepét természetesen az Euro vette át, de 2000 januárjától már tisztán 100%-ban Eurót tartalmaz. Az Euróra való áttérés viszont természetesen nem lehetséges rögtön a csatlakozás időpontjában, hiszen a forintnak először az Unió monetáris rendszerébe kell bekapcsolódnia. Az ERM 2 bevezetése és sikeres alkalmazása után kerülhet szóba a forint mindkét oldalról történő Euróhoz rögzítése, természetesen a konvergencia-kritériumok folyamatos tartásával, majd utána a magyar valuta felváltása.

A kritériumok teljesítése és folyamatos szinten tartása korántsem ígérkezik könnyű feladatnak. Az infláció csak 2000-ben szorult tíz százalék alá, az idei évre pedig jó esetben is nyolc százalék körüli becsléseket hallani, a teljesítéshez viszont maximum 3-4 százalék lehet az elfogadható mérték. Az államadósság mértéke tekintetében a határ belső felén mozgunk, 2000-ben már csak 56% volt a mutató értéke, és ez a szám szerencsére évről évre tovább csökken. A költségvetési hiány tekintetében szintén van még tenni-való, hiszen idénre is mintegy fél százalékkal magasabbat jósolnak az éppen elfogadhatónál, a hosszú távú kamatlábak pedig az infláció csökkenésével válhatnak megfelelővé. Az alábbi táblázat az utóbbi évek mutatóit foglalja össze:

4. táblázat – A maastricht-i mutatók alakulása Magyarországon²⁵

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Infláció	28,2%	23,6%	18,3%	14,3%	10%	9,8%	8-9%
Államadósság (GDP %)	84,3%	71,5%	62,9%	61%	60,3%	56%	55-53%
Költségvetési hiány (GDP %)	-6,4%	-3,0%	-4,8%	-4,8%	-3,9%	-3,7%	-3,4%

* becslés

²⁵ Új pénz születik: az Euro – Külügyminisztérium hivatalos honlap
<http://www.mfa.gov.hu/euanyag/szi/eu/Bros/euro.htm>

A bevezetés menete valószínűleg hasonló lesz a most tapasztalhatóhoz, azzal a különbséggel, hogy a keleti országok nyilván nagyobb hajlandóságot mutatnak majd arra, hogy nemzeti valutáikat „leselejtezzék”, és nagy különbség az is, hogy egy már létező, stabil valutát vehetnek a kezükbe majd a polgárok, mellyel bizonyos mértékben már meg is ismerkedtek. Ugyancsak nagy könnyedség lesz, hogy a logisztikai kihívások is jóval kisebbek lesznek a mostaninál, hiszen jóval kevesebb Eurót kell előállítani és szétszórni majd, és a lakosság a bevezetés pillanatában rendelkezni fog a kellő mennyiségű pénzzel, hiszen 2002 elejétől bárki, bármelyik bankfiókban pillanatok alatt válthat Uniós valutát. Nem utolsó sorban pedig a bevezetés menetének megtervezésekor nyilván figyelembe veszik majd a mostani átállásnál szerzett temérdek tapasztalatot is.

Az Euróbankjegyek előállítása egyébként – szemben a mostani gyakorlattal, amikor a tizenkét ország mindegyikében gyártják a valutát – minden valószínűség szerint nem hazánkban fog történni, a pénzverő várhatóan csak a magyar motívumokkal díszített Euróérméket fogja legyártani. Ennek oka, hogy a gyártáshoz új gépsorokat kellene felszerelni, ami igen költségessé tenné a nyomást, másrészt az EU-n belül megtalálható készpénzállománynak csak kis hányadát fogjuk kitenni, így a szükséges pénzmennyiség nyilván pillanatok alatt beáramlik az országba, a többit pedig az ECB néhány megmaradt nyomdája állítja majd elő.

„Az Euróbankjegyek előállításának biztonsági követelményei olyan magasak, hogy a pénzjegynyomda csak milliárdos beruházásokkal tudna megfelelni azoknak. Ugyanakkor az EU-ban a bankógyártásra többletkapacitás van, ezért az árak esnek. Egy-egy bankjegy előállítása Magyarországon 30-40 forintba kerül, másutt ennél olcsóbban lehet bankjegyet vásárolni.”²⁶

²⁶ A forint kitelepítése – HVG, 2001/44. (2001. november 3.) – 118. oldal [15]

Az érmék verését természetesen inkább jobb helyben végezni, hiszen az nem uniformizált, mint a papírpénz, így amúgy is új mintákra kell beállítani az adott gépsort. Szállítása ugyancsak sok bonyodalmat jelentene, hiszen egyrészt darabszáma is jóval nagyobb állományról van szó, másrészt pedig méretük és súlyuk folytán is kifejezetten költséges és értelmetlen vállalkozás lenne külföldről hazaszállítani őket. Nem utolsó sorban, az érmeállomány jobban is cserélődik a forgalomban, mint a bankjegyek, így hosszútávon nagyobb arányú utánpótlásra lesz majd szükség belőlük.

5.3. Magyarország előnyei az Euro bevezetése kapcsán

Nyilván nem igényel különösebb magyarázatot az a kijelentés, hogy Magyarország gazdasága nagyon is jól fog járni az új valuta bevezetésével. Egyrészt maga mögött tudhat egy olyan pénzt, mely az utóbbi időben finoman szólva is gyengén szerepelt, másrészt ugyanúgy nem kell bajlódnia a pénz átváltásával és az árfolyamkockázattal, mint a közös piac többi országa. Igaz ugyan, hogy a forint még csak meg sem közelítette azt a megdönthetetlen rekordot, melyet elődje, a pengő produkált az infláció terén, de az elmúlt évtized valószínűleg senkiben sem hagyott kellemes nyomokat. A forint legújabb sorozatának kibocsátásakor egyébként az MNB kinyilvánította, hogy ez az utolsó magyar bankjegycsalád az Euro bevezetése előtt. Ezen felül hazánk minden lakosa és vállalkozása ezen a téren is ugyanazon előnyöket élvezheti, mint bármely más Uniós tagállam polgára, ezzel is nyugatibbnak érezve magát. Az utóbbi idők magyar pénzei amúgy sem mutatkoztak túlzottan hosszú életűnek. Csak hogy néhányat említsünk, a régi forint, a korona, a pengő egyaránt nem bírta néhány évtizednél tovább, és több mint valószínű, hogy a mai „új” forintra is hasonló sors vár.

Igen fontos, hogy miután az utóbbi években a kereskedelmi árak – néhány termékkör kivételével – már eléggé közel kerültek, sőt néhol meg is haladták az Uniós árakat, a magyar bérek is növekedésnek indulnának, mivel a fizetések összehasonlítását, és a munkaerő áramlása folytán a hazai munkáltatók is vélhetően kénytelenek lesznek béreket emelni, nehogy a

képzett munkaerő faképnél hagyja őket, és a szomszédos országokban vállaljon munkát.

A külkereskedelmet megvizsgálva azért is lenne különösen kedvező egy ilyen egyesülés az Európai piaccal, mivel az export-import mintegy kétharmadát az EU piaccal való kereskedelem adja, főleg Ausztria, Németország és Olaszország kapcsán, és ez az arány évről évre egyre csak nő. Igen jelentős mértékben javulna a magyar vállalatok versenyképessége is a közös piacon, egyrészt ugyanis a magyar termékek az eddiginél jóval könnyebben juthatnak ki a nyugati piacra, másrészt az ottani cégek szemében is kedvezőbb pozícióba kerülnénk, lévén a magyar cégek is a belső piac részét képeznék ezentúl.

Az Euro bevezetése nyilván nem fogja megváltani sem Magyarországot, sem Nyugat-Európa gazdaságát, de mindenképpen hathatós segítség egy egységesebb piac megteremtéséhez, mely sokunk reménye szerint hazánkat is hozzásegíti a felzárkózás mielőbbi lezajlásában, másrészt hatalmas mérföldkő egy új, egyesült Európa kialakításának útján.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Luxemburg mentette meg az Eurót – Origo, 2001. november 29.
<http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/vilaggazdasag/20011129luxemburg.html>
- [2] Quest – Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/quest/pdf/quest1en.pdf>
- [3] Logisztikai kihívások – MNB honlap
http://www.mnb.hu/euro/keszpenzcsere_europa_logisztika.htm
- [4] Ekcémát okozhat az Euro – Index 2001. november 26.
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euroekcema>
- [5] Euróhadművelet Franciaországban – Index 2001. május 24.
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro0224>
- [6] Az első Euróbankrablás – Index 2001. november 23.
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro1123>
- [7] Kincset érő német aprópénzek – Origo 2001. október 19.
<http://www.origo.hu/uzletinegyed/hirek/vilaggazdasag/20011019kincset.html>
- [8] Euródiadal – HVG, 2001/2. (2001. január 13.) – 8. oldal
- [9] Flash Eurobarometer 98/3 (2001. július) – Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00612/00612-en.pdf>
- [10] Euro: trükkök és félelmek – Korridor, 2001. november 28.
<http://www.korridor.hu/cikk.php?cikk=100000019473>
- [11] Eurohadművelet Franciaországban – Index, 2001. május 24.
<http://index.hu/gazdasag/vilag/euro0224>
- [12] Csúnya árak – HVG 1999/1. (1999 január 9.) – 65. oldal

- [13] Koppenhágai elágazás – HVG 2000/40. (2000. október 7.) – 8. oldal
- [14] Januártól a britek is fizethetnek Euróban – Euro.hu, 2001. december 10.
http://www.euro.hu/pages/eurodetailframegenerator.asp?related=3&azonosito=*
- [15] A forint kitelepítése – HVG, 2001/44. (2001. november 3.) – 118. oldal

ÁBRAJEGYZÉK

1. Az 1999. január 1-ére virradó éjfélkor Frankfurtban, az ECB épületében bejelentik az Euro hivatalos árfolyamait
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/eurosymbol/b_fix.jpg
2. Egy és két Eurós érmék egy férfi kezében
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/euro1/p-008481-00-3.jpg>
3. Euro egységcsomag
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/euro1/p-008481-00-12.jpg>
4. Euro-számológép
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
http://europa.eu.int/comm/mediatheque/photo/select/eurodaily/b_calculator.jpg
5. Matrica, mely tanúsítja, hogy a kereskedő betartja az átváltással kapcsolatos valamennyi előírást
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00153/00153.gif>
6. Tízezer olasz lírás és öt Eurós bankjegyek
7. 500 Afrikai Valutaközösségi frankos bankjegy
8. Cosimo de Medici ezüst és X. Leo pápa aranypénze az 1500-as évekből
9. Unicef „Apró az aprókért” plakát az aprópénzek adományozása céljából

10. A három piac összehasonlítása a lakosság, a világ GDP-jéből való részesedés, valamint a világkereskedelemből való részarány tekintetében

Forrás: Európai Unió hivatalos honlap

<http://europa.eu.int/comm/mediatheque/multimedia/select/euro2001/euro12.jpg>

11. 1 bosnyák konvertibilis márkás bankjegy

A dolgozatban található egyéb illusztrációk – mint bankjegyek, érmék, karikatúrák, stb. – egy része saját kép, más részük megtalálható az interneten, többek között az alábbi helyeken is:

Európai Unió hivatalos honlap – <http://europa.eu.int>

Európai Unió hivatalos honlap (régiből) – <http://www.eurunion.org>

Európai Központi Bank hivatalos honlap – <http://www.euro.ecb.int>

Monacói Hercegség hivatalos honlapja – <http://www.gouv.mc/PortGb>

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. A készpénzállomány terjesztésének menete országonként
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00641/00641-en.pdf>
2. A lakosság részére szánt csomagok jellemzői
Forrás: Európai Unió hivatalos honlap
<http://europa.eu.int/euro/html/dossiers/00641/00641-en.pdf>
3. „Nice price” Európában és a nemzeti fizetőeszközökben
4. A maastricht-i mutatók alakulása Magyarországon
Új pénz születik: az Euro – Külügyminisztérium hivatalos honlap
<http://www.mfa.gov.hu/euanyag/szi/eu/Bros/euro.htm>

NYILATKOZAT

Kijelentem, hogy a dolgozat teljes egésze saját, egyéni munkámat képezi. A szakirodalmak kezelése az előírtaknak megfelelően történt, a máshonnan átvett írásos anyagok, gondolatok idézőjelben, dőlt betűvel, a szöveg többi részétől jól láthatóan különböző bekezdéssel szerepelnek. A megtalálható képek és táblázatok részben saját készítésűek, a többi esetén a forrásra az irodalmakhoz hasonló módon történt hivatkozás. Az gondolatoknál, kommentároknál esetlegesen használt többes szám nem jelenti azt, hogy a gondolatok mástól származnak, csupán stilisztikai szempontok alapján volt kedvezőbb az efféle, mára a publicisztikában is általánosan használatos fogalmazásmód.

Az írás a készpénz Euro bevezetését megelőző hetekben készült el, így a december közepén esedékes záráskor nyilván nem állhattak rendelkezésre olyan információk, melyek néhány hét, vagy hónap múlva széles körben is elérhetővé válnak. Éppen ezért a benne szereplő gondolatok, feltételezések egy része rövid időn belül elavulttá, ellentmondásossá válhat, amelyekre azonban a szerkesztés közben nem derülhetett fény.

A dolgozat bizalmas információkat nem tartalmaz.

Budapest, 2001. december 13.

Farkasházy Attila
szerző

JEGYZET

